

ISTEN ÁLDÁSÁVAL...

150 éves
a kecskeméti
evangélikus
templom

Isten áldásával...

150 éves a kecskeméti evangélikus templom

Kecskeméti Evangélikus Egyházközség

2013

Szerkesztette: Kis János és Hulej Enikő

Olvasószerkesztő: Zsolczainé Vitális Judit

Tervezőszerkesztő: Zsolczai Balázs

Fotók: Zsolczai Balázs ©

Kiadja a Kecskeméti Evangélikus Egyházközség
(6000 Kecskemét, Szabadság tér 3.; kecskemet.lutheran.hu)

Felelős kiadó: Kis János igazgató lelkész

Nyomdai kivitelezés: Print 2000 Nyomda Kft.

(6000 Kecskemét, Nyomda u. 8.)

Felelős vezető: Kovács András és Szakálas Tibor

ISBN 978-963-08-7557-8

Aratási hálaadás

Október az aratási hálaadó istentiszteletek ideje. A kecskeméti templom 150. születésnapjára készült jubileumi kiadvány olyan, mint egy színpompás aratási tál az oltáron. Ahogy a következő oldalakon örömmel olvashatjuk és a fotók segítségével láthatjuk is: sok-sok hűséges magvető és „gyülekezetkertész” áldozatos munkája nyomán bőséges a szüret, gazdag a gyümölcstermés. Nemcsak hazánk egyik legszebb evangélikus templomáért adhatunk hálát, hanem az élő kövekért is. Azokért, akik az épületnél is fontosabbat építettek fel Kecskeméten: élő, szolgáló közösségeket Isten dicsőségére és a híros város javára.

A templom és gyülekezet vonzása, kisugárzása messze túlnő a város határain. Kecskemét a Déli Evangélikus Egyházkerület egyik centruma, némi képzavarral élve: „egyik szíve”. Nemcsak azért, mert földrajzilag az egyházkerület központi fekvésű gyülekezete, amelyik minden irányból könnyen elérhető. Többről van szó: a gyülekezet sokszor megtapasztalt vendégszeretetéről, a lelkészek remek szervezőkészségéről. Nem véletlenül választottuk egyházkerületi közgyűlések, felügyelőiktatások és számos missziói rendezvény színhelyéül. Kecskeméten mindig biztosra mehetünk, nincs kockázat. Ha valami túlnő az evangélikus

épületek kapacitásán, hála a jó ökumenikus kapcsolatoknak, számíthatunk a testvéregyházak befogadó szeretetére is.

Az utóbbi években a gyülekezet fontos szerepet vállalt a lelkészképzésben is. Azok a szerencsés lelkészjelöltek – köztük *Tamás* fiam is –, akik gyakorlati évüket itt tölthették, mind hálásan emlékeznek azokra a hivatásukat erősítő élményekre, amit mentoruk, *Kis János* lelkésztestvérem mellett a kecskeméti gyülekezetben kaptak.

Istennek adunk hálát, hogy – egy részben bizony elég viharos – másfél évszázadon keresztül megőrizte ezt a gyönyörű templomot, amin nem látszik az idő múlása, hiszen a gyülekezet csodálatosan tartja karban az atyai házat.

Köszönjük az egyház Urának hűséges, megtartó szeretetét és az őt szolgáló élő kövek munkáját bemutató kötetet. Hálás és örvendező szívvel lapozhatjuk végig ezt a könyvet, ami a sokszínű aratási tál zamatos gyümölcseivel kínálja meg az Olvasót.

A növekedést adó Isten áldja meg a jövőben is a kecskeméti gyülekezet gyümölcstermő életét és szolgálatát!

2013. október

Gáncs Péter
püspök

Érett gyümölcsök a kecskeméti evangélikus gyülekezetben

Huszonöt év eseményeinek háttére a lelkész naplójából

Gyülekezetünk fennállásának kétszázadik évfordulójáról emlékeztünk meg 1992-ben. Most – templomunk felszentelésének 150. évfordulóján – elsősorban az elmúlt két és fél évtizedért adunk hálát. Különösen is azokért a gyümölcsökért, melyekkel Urunk és Megváltónk ez idő alatt ajándékozott meg bennünket.

Isten háza

Az első pontban a kecskeméti evangélikus templom sorsának alakulásáról szólok. Az események felidézésekor 1984-től indulunk, amikor „kibontásra” került a templom. Addig az elé épült ház kapuján keresztül lehetett csak megközelíteni, és csupán az épület mögül kimagasló szépséges sziluett jelezte a rejtőzködő csodát. *Tóth-Szőllős Mihály* esperesnek, a gyülekezet akkori lelkészének nevét kell megemlítenünk, aki a bontást megelőző engedélyezési folyamatban jelentős szerepet töltött be – s aki ezzel a döntéssel és lehetőséggel egy új szakaszt indított el az addig elzárt Ybl-templom történetében.

Kecskemétre érkezésemkor, 1988 novemberében elég rossz állapotban volt az épület. A boltívek beáztak, a karzat gyakorlatilag megközelíthetetlen volt. A tető megereszkedett. A templombelső színpadok után áhítozott...

Az 1862–63-ban épített istenhá-

za – ahogy a kecskeméti evangélikus épületeket ismertető tanulmányban is olvashatjuk – sok-sok értéket hordoz, sőt mi több: műemlék. Ezért bármilyen felújítási munka elvégzése előtt az Országos Műemlékvédelmi Felügyelőség engedélyét kellett kérni. A tervezés, a gondolkodás legnehezebb pillanata az volt, amikor el kellett dönteni, hogy mikor, mit hozunk rendbe. A kicsiny gyülekezet anyagi lehetőségei ugyanis korlátozottak voltak. Arra nem is gondolhattunk, hogy saját erőből, egyszerre mindent elvégezhetünk. Tudtuk, hogy legfeljebb egy folyamatot indíthatunk el. Az elmúlt évek, évtizedek ezt immár igazolják.

Megpróbáltunk mindenholnan segítséget kérni. Akkor még pályázati rendszer nem működött, ezért a már említett felügyelőséghez, a városhoz és a megyéhez fordultunk.

A rendszerváltás idején járunk. A presbitérium első körben ötszázezer forintnyi támogatást kért, ami az akkori költségvetésünkhöz képest óriási összeg volt. Ma már szinte elképzelhetetlen csoda történt: a megyei önkormányzat (akkor még megyei tanács) elnöke azt tanácsolta, hogy kérjünk többet. Kiküldte mérnöki csapatát, akik megállapították, hogy a teljes beruházás több mint tízmillió forintból

valósítható meg... Végül másfél millió forintot szavaztak meg számunkra, azzal a feltétellel, hogy ugyanekkora összeget az országos egyház is felajánl.

Amikor *D. dr. Harmati Béla* püspöknek, a Déli Evangélikus Egyházkerület akkori lelkészi vezetőjének elmondtam, hogy a megyei tanács elnöke szerint akkora összeget, mint egy Audi személygépkocsi ára, az országos egyháznak is megér a kecskeméti evangélikus templom rendbetétele, püspök úr elmosolyodott, és azt mondta, hogy megér.

Megkaptuk a tőkét, amiből elindulhatott a teljes tetőzet cserepezésének a cseréje, a szükséges javítások elvégzése és elkezdődhettek a belső tér javítási munkái is. Ez utóbbi magában foglalta azt is, hogy a műemléki felügyelőség engedélyével a szükséges átalakításokat elvégezzük. A művészi értéket nem képviselő, szükségmegoldásként alkalmazott oltárkép helyére hitvallásunk méltó jelképe, egy egyszerű, szép arányú kereszt került. Ez a kereszt jelképezi hitünk lényegét és tanítását, Krisztus keresztjét, a feltámadás keresztjét.

Később, a temetkezési célra már nem használható – volt evangélikus – temető épületeinek lebontásakor sikerült megmenteni a korábbi ravatalozó kápolnájából egy korpuszos keresztet, ami méretében éppen akkora, mint az oltárra elhelyezett. Így a böjti időszakban a korpusz nélküli kereszt helyére kerülhet, hogy ráirányítsa figyelmünket arra: Krisztus értünk halt meg a kereszten. Szép figyelmeztetés ez a mai gyülekezet számára is.

A munkálatokat valóban Isten áldásával végeztük, hiszen olyan vállalatot sikerült megnyernünk, amelyik akkor a kecskeméti Katona József Színház és

a budapesti Vígszínház felújítását is végezte. A vállalat saját tanulóinak foglalkoztatásával szinte teljesen új vakolattal látta el a belső részt. (Kevesen tudják, hogy ehhez mintegy két teherautónyi galambtetemet és guanót kellett a toronyból lehozni...) A beázásveszély megszüntetésével már megteremtődött a lehetőség arra, hogy a templombelső festését elvégezzük, és kialakuljon az a színvilág, ami ma is templomunk meghatározó miliője egyszerűségében és szépségében, úgy, ahogy *Ybl Miklós* eltervezte.

A gyűjtött és kapott pénzzel, melyben fontos tételt jelentett híveink adománya is, úgy tudtunk gazdálkodni, hogy régi álmunk is teljesülhetett, és a kétszáz éves gyülekezetet végre harang hívogathatta az istentiszteletre. (Addig nem volt harangja ennek a templomnak, talán azért, mert a tornya sem tette lehetővé. Mi is csak a torony alatti részre tudtuk végül elhelyezni.)

Orgonánk megújulását német testvéreinknek köszönhetjük. Kecskemét testvérvárosa, Rüsselsheim egyik gyülekezetével kölcsönösen látogattuk egymást; az ő önzetlen és nagylelkű segítségük révén válhatott működésképpessé a hangszer. Mintegy negyvenezer német márkát fordítottak erre a célra. Gyűjtést rendeztek, orgonaépítő mestert küldtek, aki segítőivel több, mint egy hónapig dolgozott itt. Új motor került az orgonába, új bőrozést kapott, a teljes játszómű lecserélődött. Gyülekezetünk is nagy áldozatot hozott: tíz fiatal végezte a mester mellett a segédmunkát, s ezen kívül a felújításban részt vevők teljes ellátásáról mi gondoskodtunk.

Gyönyörű alkalom volt az az istentisztelet, amelyen a templom közepére felállí-

tott, feldíszított harang azt hirdette, hogy Isten dicsőségére öntették. A hálaadó ünnep csodálatos pillanata volt, amikor a harang a felújított orgona hangjainak kíséretében felemelkedett a mostani helyére, és az ígéhirdetés szolgálatát végző püspök a leengedett kötél segítségével megszólaltatta.

(Ez a naplójegyzet a kezdetet tartalmazza; az elmúlt huszonöt éve krónikája az azóta elvégzett javítási-felújítási munkákról (is) beszámol.)

Ajándékba (vissza)kapott gyümölcs – Luther-palota

1911-ben a gyülekezet látta, tudta: csak akkor maradhat életben, ha meg tudja teremteni ennek feltételeit egy olyan városban, ahol katolikus és református többség között egy maroknyi evangélikus él. A közösség elöljárói józanul felmérték, hogy ötszáz evangélikus nem képes önerőből fenntartani egy egyházat, bevételi források kellene. A város engedélyezése után eleinknek lehetőségük nyílt arra, hogy bérházat építsenek. Ez a cselekedet azoknak a hitéről tesz bizonyosságot, akik – hiszem, velem együtt – úgy tartották, hogy Isten áldásával és segítségével kell és lehet jövőt építeni. A ma Luther-palotának nevezett épületben lelkészlakást alakítottak ki, a többi lakást pedig kiadták bérletbe. A városnak egy olyan épületet adtak, amely ma is a főtér egyik meghatározó épülete.

Az államosítás a Luther-palotát sem kerülte el. Erről is olvashatnak a már említett, a gyülekezet épületeit sorra vevő tanulmányban. Én itt újra csak arról szeretnék szólni, amit én éltem át.

Amikor a rendszerváltás után lehetőségünk mutatkozott arra, hogy visz-

szavételi igényünket (vágyunkat) nyilvánítsuk, tudtuk, törvényi alapon a Luther-palota nem jár vissza, hiszen nem hitéleti tevékenység céljára épült, de a többi egyházzal együtt – látva az ő fardozásaikat, ismerve kérelmeiket – mi is megfogalmaztuk kérésünket a városhoz.

(Volt olyan kolléga, aki azt mondta: „Én nem is venném vissza! Meglátod, sok gondod és bajod lesz vele!” Visszavenni én sem akartam, de visszakérni azt, ami a miénk volt, egészen más látásmódot jelent...)

Az önkormányzat elsőre visszaadta az épületet, így aztán el kellett gondolkodnunk azon, hogy hogyan fogjuk a működtetés feltételeit megteremteni. Addig egy alkalmazottja volt a gyülekezetnek: *dr. Maya János* nyugdíjas segédlelkész volt segítségemre, aki itt élt Kecskeméten. Meg kellett találni azt a kis csapatot, aki alkalmas lesz a feladatok elvégzésére. Az épületben akkor tíz üzlet és huszonnégy lakás volt. Szerződéseket kellett kötnünk az üzletekkel, a lakókkal...

Az ezt követő eseményeket még a naplójegyzeteim alapján sem tudom rekonstruálni. Ami biztos: a lakók megtámadták a visszaadási szerződést, mivel az önkormányzat hibát vétett az átadásnál. 1992-ben az épületet újra „államosították”. Egyik pillanatban a kezünkben volt, a másik pillanatban (újra) elvették...

Méltányosságot kértünk – és ezzel több éves küzdelem kezdődött az önkormányzattal, a testületekkel, az ombudsmannal. A szüntelen imádság mellett aláíráásokat gyűjtöttünk, pártokkal egyeztettünk. Újabb és újabb akadályok jelentkeztek: megváltozott törvények, adórendszerek, egyre bonyolultabbá váló visszaadási folyamat. Végül az a döntés

született – és ezt a gyülekezet is el tudta fogadni –, hogy az üzleteket visszaadja, a többi rész pedig önkormányzati tulajdonban marad.

Az üzlethelyiségek a lelkészlakással együtt a Luther-palotában megtestesült vagyon negyvenkét százalékat képezték. Méltatlan méltányosság volt ez, de lehetőség a gyülekezet számára, hogy a jövőben is meghatározhassa, befolyásolhassa az épület sorsát.

Talán ide kívánczik az a kis ráadás gyümölcs is, amit a Tőserdőben található Glória-házunk jelent. A Luther-palota bevételei adták a lehetőséget, hogy – egy asztalosipari szövetkezet felszámolása-kor – nagyon jutányos áron megvásárolhassuk az ingatlan, megteremtve ezzel a lehetőséget a gyülekezet, különösen is az ifjúság részére a nyári táborokhoz, a csendes elvonuláshoz.

Ugyancsak a Luther-palotában „termett” a másik ajándék gyümölcs, az idősek napközi otthonául szolgáló helyiség, amit a Kecskeméti Televízió kiköltözése után tudtunk átvenni.

Igazoló lelet az Arany János utcában

A harmadik beérett gyümölcsünk az Arany János utcai ingatlan visszavétele. Első szolgálati éveimben – amikor a templom renoválása is zajlott – nem tudtunk foglalkozni a templom melletti udvar és épület helyzetével.

Senki sem tudta igazolni a telek, illetve az ingatlan tulajdonjogát, melyben akkoriban videotéka és szabóság működött. A református egyház vételi igényt jelentett be rá az önkormányzat felé.

Ugyanakkor nekünk is fontos volt, hogy a templom környéke a miénk legyen. Ekkor még a templomunk ügyne-

vezett úszótelken volt, ezért a mellettünk levő bank a templomudvaron keresztül bonyolította a pénzszállítást. Ez sokszor megnehezítette számomra, hogy hét-köznap bejussak a saját templomunkba: felemelt kézzel jeleztem az öröknek, hogy nincs nálam fegyver, de még így is sokszor magyarázkodnom kellett.

Megkerestem *Febér Sándor* tanácselnök-helyettest, aki – maga is evangélikus lévén – írásba adta, hogy az Arany János utca 1. szám alatti ingatlan az evangélikus gyülekezeté volt. Ezt követően a megfelelő formában benyújtottuk az igényünket a városhoz és a Miniszterelnöki Hivatalhoz. Hosszú egyezkedés és huzavona után a város az államtól megkapta a kártérítést ezért az épületért, mi pedig nagyon lepusztult, romos állapotban átvehettük.

Addig a lelkészi hivatal a lelkészlakás egy helyiségében működött a Luther-palota emeletén; sokan nem is tudták, hogy hol van az iroda. Szinte csak a bennfentesek ismerték a helyét.

Fontosnak éreztük, hogy az Arany János utcai épületben lelkészi hivatal legyen kialakítva. Igen ám, de akikkel a tervezett munkálatokról tárgyaltam, szinte kivétel nélkül az épület lebontását javasolták. Belső információból viszont azt is tudtuk: ha lebontjuk az épületet, új épületet nem lehet oda építeni; műemléki okokból, kulturális örökségként csak a meglevőt lehet felújítani.

Sok-sok imádsággal és bizakodással kezdtük meg a munkát. Voltak időszakok, amikor attól kellett tartani, reggelre bedől az épület...

Közben nagy meglepetésünkre az egyik stukkóban megtaláltuk azt az – építők által készített – iratot, amelyben leírták, hogy az Ágostai Evangélikus Egyház ren-

delte meg ezt a munkát. Nem a gyülekezet vezetői, hanem a munkások írták le ezt, s a dokumentumban tájékoztatnak olyan dolgokról is, amik az ő számukra akkor fontosak voltak, például hogy név szerint kik voltak az építőmunkások.

A nagy beruházás óta ez az épület ad helyet a lelkési hivatalnak és egy ifjúsági teremnek. Az emeletén kis lakást is kialakítottunk, hogy a hatodévüket nálunk töltő teológushallgatók elhelyezése biztosított legyen.

Az épület újabb ékessége lett a városnak, és lehetőséget adott arra, hogy a lelkész is megtalálható legyen temploma mellett, és így végezhesse küldetését és szolgálatát.

Élet testvéri közösségben

A negyedik gyümölcs, amiről naplójegyzeteim szólnak, a gyülekezet helye a szűkebb pátriában.

Tudnunk kell, hogy Kecskemét városában kettőszáz évig nem telepedhetett le evangélikus, noha „Lutherkörösztények” már 1526-ban voltak itt, sőt a fennmaradó iratok alapján tanításuk alapjaiban meghatározta akkor a település lakóinak életét. Anyakönyveink, jegyzőkönyveink 1792-től írják le a gyülekezet életének eseményeit.

Közösségünk a város életében – kicsinysége ellenére – mindig jelentős szerepet töltött be. Városunkban nyitott ökumené van. A különféle felekezetek lelkészei tudnak együtt gondolkodni és tenni a városért és egymásért. A református egyházzal testvéri kapcsolatokat tartunk fenn. A református gimnáziumban hittant oktatunk és vannak közös rendezvényeink is.

Olyan ajándékok ezek, amelyeket Is-

tennek köszönhetünk, és természetesen azoknak, akikkel együtt tudunk menni ezen az úton.

Epilógus

Naplójegyzeteim között sokat lehetne még válogatni, hiszen minden évnek, minden napnak megvan a maga története. És igen, az érett gyümölcsök mellett vannak éretlenek is...

Ebben a visszaemlékezésben azonban szándékosan csak az érett gyümölcsök történetét elevenítettem fel. Tettem ezt azért, hogy a tények, az események mögött az olvasó megláthassa annak az Istennek a munkáját, aki feltétel nélkül szeret minket, aki így gondoskodott rólunk, és aki mindig megadta és megadja azt, amire szükségünk van. Legfőképpen az áldását!

Vallom, hogy az eredményeket csak úgy érhattük el, hogy a gyülekezetben mindig egyet akartunk, és amit eldöntöttünk, azt Istenre bízva végeztük. Köszönet a gyülekezetnek, a presbitereknek, a munkatársaknak, köszönet lelkésztársamnak, *Hulej Enikőnek*, köszönet *Sárkány Tibornak* és feleségének, *Sárkány Tiborné Horváth Erzsébetnek*, akik nyugdíjas lelkészekként évek óta segítik, támogatják szolgálatunkat és köszönet minden értünk cselekvő, imádkozó hittestvérünknek.

„Én vagyok az igazi szőlőtő, és az én Atyám a szőlősgazda. Azt a szőlővesszőt, amely nem terem gyümölcsöt én bennem, lemetszi, és amely gyümölcsöt terem, azt megtisztítja, hogy még több gyümölcsöt teremjen.” (Jn 15,1–2)

Kis János,
a gyülekezet igazgató lelkésze

Krónika 1988–2013

Az előző fejezetben az elmúlt két és fél évtized történetéből négy sikertörténetet emeltem ki. Ebben az írásban időrendi sorrendben foglalom össze a főbb eseményeket.

Az egyház szolgálata mindig, minden helyzetben Isten igéjének hirdetése, továbbadása, szeretetének megélése a gyülekezet életén keresztül. Egy-egy közösség növekedését, gyarapodását egyedül Isten adja; az ő áldása nélkül semminek sincs értelme. Ezért, miközben ezeket a sorokat írom, magam is vívódóm: mi méri egy gyülekezet életét, szolgálatát, működését?

Kezemben a jegyzőkönyvek, huszonöt év jegyzőkönyvei, amelyek rögzítik mindazt, amit elvégezhattünk – de nem írunk arról, vagy legfeljebb csak utalnak arra, amit nem tudtunk megtenni...

Az anyakönyvi adatok Isten áldásáról tanúskodnak: szolgálatba lépésem óta 1180 keresztelezés, 555 esküvő – és 617 temetés – történt a gyülekezetben.

A lelkészi naplókban ott sorakoznak az istentiszteleti és más biztonyságtévő alkalmak, a gyermekekkel töltött bibliaórák, a látogatások, az idősök között végzett szolgálatok...

Huszonöt év – egy kicsiny szakasz a gyülekezet életében. Mégis fontos, hogy elmondjuk, mi történt, hogy biztonyságot tegyünk a ma is élő, munkálkodó, minket

használni tudó és akaró Úr Jézus Krisztusról, aki egy olyan kicsiny közösséget is tud éltetni, mint Kecskeméten az evangélikus gyülekezet.

1988. november 15-étől új lelkészi szolgálat kezdődött a Kecskeméti Evangélikus Egyházközség életében: a gyülekezet megválasztott lelkészének.

Beiktatásomkor elhangzott: csak az a templom szép, amelyikben ott van a gyülekezet; Isten házáat a benne összegyülekező hívek teszik széppé. Sajnos 1988–89 telén – fűtés hiányában – nem tudtuk a templomban tartani az istentiszteleteket. Ekkor még csak elképzeléseink voltak arról, hogyan is lehetne megvalósítani, hogy a zimankóban is a templomban hallgathassa Isten igéjét gyülekezetünk.

A templom más tekintetben is jelentős felújításra szorult, de a gyülekezet anyagi helyzete nem tette lehetővé, hogy saját erőből renováljuk a korábban előtte húzódo falak szorításából már kibontott, de eléggé rossz állapotban levő épületet.

Elementáris erővel feltörő kötelezettségként jelentkezett számunkra a feladat, hogy az ősök által meghozott áldozatok árán felépült templom városunk szívében méltóképpen képviselje a maroknyi evangélikusság hitét.

Első feladatként a tető felújítása vált szükségessé, majd a templomtér belső

felújítása következett. Az elvégzett munkálatokért 1991. november 3-án ünnepi istentiszteleten adtunk hálát.

1992 két eseményről nevezetes: a Luther-palota visszakerült a gyülekezet tulajdonába, valamint megünnepeltük a gyülekezet fennállásának kétszázadik és a templom alapkövetételének százharmincadik évfordulóját.

A tatarozási munkák befejezését 1993-ban az orgona és a harang felszentelése követte.

1994-ben a Kecskeméti Televízió kiköltözött a Luther-palotában használt helyiségeiből. Városunk vezetése elfogadta igényünket, és azon a helyen elindíthatuk az idősgondozást napközi otthon formájában. Erre adtak lehetőséget az épületrész méretei. Harmincöt fő idősklubunk megnyitását már akkor elterveztük. A Luther-palotával kapcsolatos elszámolási problémák miatt azonban ezt a szolgálatot nem tudtuk azonnal elkezdeni, hiszen ennek a helynek a kialakítása is több millió forintot emésztett volna fel.

Ugyancsak 1994-ben vásároltuk meg Lakitelek-Töserdőben a Glória-házat azaz a céllal, hogy ott évente több ifjúsági csoportnak nyári táborokat, a gyülekezeti tagok számára különleges alkalmakat – például a mára hagyománnyá vált Tőspünkösödöt, eleinte pünkösdhétfőn, az utóbbi években az ünnepet közvetlenül megelőző szombaton –, a családok számára elvonulási lehetőséget biztosítsunk.

1995-ben még mindig húzódott az a per, amely a Luther-palota egyházi tulajdonba adásából fakadt. Hosszú évek idegtépő per- és tárgyalássorozatát indította el az önkormányzat jóhiszemű, de törvénytelen cselekedete, melyet

szemfüles, nagy valószínűséggel önös érdektől vezérelt embertársaink azonnal meg is támadtak. Az őseink által, a gyülekezet jövője miatti féltő gondoskodásból felépített ház visszakérésének esélyét nem adhattuk fel akkor sem, ha a törvény bérházra nem vonatkozott, ha az Alkotmánybírósághoz kellett fordulni, ha nyílt levélben támadtak bennünket.

Önkormányzati döntéshozatalok sorozata után végül 1997-ben, méltányossági alapon, a ház negyvenkét százalékának tulajdonjogát kaphatta meg a gyülekezet. Ez a földszinti üzlethelyiségeket jelentette, a huszonnégy lakás önkormányzati tulajdonban maradt.

1998-ban végre adottak voltak az idősek napközi otthona megnyitásának feltételei. A város közepén otthont teremtetünk gyülekezetünk időseinek, de nyitottak voltunk a kívülállók felé is. Nagy beruházás volt ez az átalakítás, amely harmincöt fő számára tudta biztosítani az együttlétek lehetőségét. Az ifjúság után így az idősek felé is oda tudtunk fordulni. Napközi otthonunk a következő tizenöt év munkáján keresztül bizonyította, s hitem szerint máig bizonyítja, hogy a küzdelem nem volt hiába való, és felmutatja azokat az értékeket, amelyeket egyházunk biblikus alapon képvisel.

1999-ben egy újabb lehetőség víziója került élénk: az Arany János utcai ingatlan egyházi tulajdonba csatolása. Kéréssel fordultunk az önkormányzathoz annak megvalósítása érdekében, hogy templomunk úgynevezett úszótelken való létét megszüntethessük (a templomot körbevevő terület nem volt gyülekezetünk tulajdona). Ez a terület, amely ugyanazon a helyrajzi számon van, mint az Arany János utcai épület, végül az önkormányzat

és a Miniszterelnöki Hivatal döntése alapján visszakerült gyülekezetünkhöz.

Ebben az évben tudtuk elvégezni templomunk ablakcseréjét is. Harmincnyolc nyílászárót cseréltünk ki, részben annak érdekében, hogy a templom fűtése hatékonyabb lehessen. Addig telente a Luther-palota emeletén, a lelkészlakás mellett levő tanácstermünkben tudtunk istentiszteletet tartani, de – dicsőség érte Istennek – akkor már az ottani hatvanhetven férőhely kevésnek bizonyult. A templom téli használatát elektromos fűtéssel kiegészített központi kazánnal tudtuk biztosítani, s így egész évben a templom lehet a gyülekezet istentiszteleti helye.

2000-ben megtörtént az önkormányzat kártalanítása az Arany János utcai épület miatt, majd 2001-ben tulajdonba kaptuk azt. A felújítás nem volt egyszerű, de Isten megadta a lehetőséget arra, hogy itt tudjuk elhelyezni hivatalunkat, hittantermeinket, és egy hatodéves lakás kiépítése is megtörténhetett.

Ez idő alatt templomunk egyre több hangversenynek, jótékonsági alkalomnak adott helyet, s folyamatosan próbáltuk – lehetőségeinkhez mérten – a javításokat is elvégezni.

2002-ben a templom külső festése is elkészült. A kétszázöt éves gyülekezeti évfordulóra és a száznegyven éves templomra az immár teljesen felújított épületben emlékezhettünk.

2003-ban az Arany János utcai épület – az új lelkészi hivatal – teljesen megújult. Ez közel negyvenmillió forintos beruházás volt, melynek eredményeként még sokkal közelebb kerültünk gyülekezetünk tagjaihoz – és reményeink szerint a város minden polgárához. Bármikor bejöhet-

nek, nem kell keresni a lelkészt, közel van a templom is.

Ekkor kezdődött el a mentori szolgálat is. Az első hatodévesünk elfoglalhatta nálunk szolgálati-gyakorlati helyét, ott-hont találhatott a lelkészi hivatal emeletén hosszú távú gondolkodás-gondoskodás eredményeként kialakított kis lakásban. Ezután évről-évre új hatodévesek jöttek, akik sok színt és ajándékot hoztak a gyülekezet életébe. A 2003/2004-es tanévtől kezdődően *Lőrincz Csaba, Hulej Enikő, Gáncs Tamás, Ponicsán Erzsébet, Tóth Katalin* és *Vladika Zsófia* voltak azok a hatodéves teológushallgatók, akik egymást követő években a gyülekezet segítségével példát, lehetőséget és mintát kaphattak nálunk. (Kötetünkben olvashatják írásait a nálunk töltött év emlékeiről.)

2004-ben templomunk hangosításának feladata került elélnk.

2005-ben a torony javításának munkálatai kezdődhettek el. *Bocskár Sándor* vezetésével elkészült a torony rézborítása, a kereszt aranyozása, és a négy Luther-rózsát is meg tudtuk jeleníteni a tornyon. Szeptember 11-én adtunk hálát ezért; azon a napon, amikor mások a tornyok ledőlésére emlékeztek, mi tornyot „állítottunk” Isten dicsőségére.

2006-ban a templom belső burkolatának cseréje következett. *Farkas Gábor* Ybl-díjas építészrt kértük fel arra, hogy megtervezze az új burkolat mves kialakítását. Megtörtént a padok felújítása is. Szeptember 16-án *Radosné Lengyel Anna* egyházkerületi felügyelő beiktatására már a belső terében is megszépült templomunkban kerülhetett sor.

2007-ben a bejárat előtti lépcsőket cseréltettük ki. Öröm volt számunkra, hogy ebben az évben a megyei könyvtár

szervezésében és helyiségeiben bemutatkozhatott a kecskeméti evangélikus gyülekezet.

2008–2009 az erőgyűjtés, mondhatnám a természetes keretben folyó gyülekezeti élet ideje volt. Végeztük a ránk bízott szolgálatot. Ezekre az évekre datálható, hogy templomunkban elkezdődött a Sántha György-emlékestek megszervezése.

2010-ben új lelkész érkezhetett a gyülekezetbe. Hulej Enikőt – aki korábban hatodéves teológushallgatóként már egy évet töltött nálunk – *Lipták György* espere úr iktatta be másodlelkészi állásába, szeptember 25-én.

Templomunkon továbbra is adódott tennivaló. Ebben az évben a négy kis tető és a bejárat feletti rész rézborítása elkészültének örvendezhettünk.

2011-ben kicseréltettük az előregett padlózatot és megemeltettük a védőkorlátot az orgona-, a jobb- és baloldali karzaton is, részben saját dolgozóink munkájával. A bal oldali karzaton egy szakrális tér kialakítása érdekében megszüntettük a padlózat ferdeségét. Az volt a célunk, hogy ebben a közel kilencven négyzetméteres térben a gyülekezetnek egy csendes beszélgetésre, a helyi képzőművészeknek pedig kiállításra, bemutatkozásra alkalmas helyet hozzunk létre. Szeretnénk azt is, ha ez a terület hittanórák és bibliaórák helyéül is szolgálja. A többi karzat az eredeti építéskori formájában került visszaállításra, az orgonai és az énekkari szolgálat számára, de vannak híveink, akik az igehirdetést is onnan szeretik hallgatni. A karzatok rendbehozatalakor székjegyet bocsátottunk ki, hogy a szakrális tér berendezésében támogatásaik révén a gyülekezet tagjai is részt vehessenek.

Ebben az évben ünnepelte 90. születésnapját *dr. Majthényi Béláné, Marica* néni, akinek életét és szolgálatát köszöntük meg Istennek. Ő hatvanhárom évig volt hűséges kántora gyülekezetünknek. És hálaadtunk *Sándor Miklósné, Juditka* hűséges szolgálatáért is, mellyel a gyülekezet gazdasági-pénzügyi munkáját segítette.

Természetesen köszönet illeti az elmúlt húsz év valamennyi tisztségviselőjét, presbiterét is! Őket itt most név szerint nem sorolom fel, de összegyűjtöttük az egyes ciklusok presbitériumi névsorait, és a krónika után megtalálja őket a kedves olvasó.

2012-ben Luther-palotánk renoválását kezdtük el. Ez is egy nagyon hosszú folyamat, hiszen már az épület átvételekor elkezdtük, és azóta is folyamatosan végzzük ezt a tevékenységet. Az üzletek bérbeadása bevételt jelent a gyülekezet számára, de sok munkával is jár az épületfenntartás és a bérleti jogviszonyok kezelése.

A Luther-palota rendbetételére külön alapot képeztünk. A teljes csatornázat felújításába fogtunk bele, s lehetőségeinkhez mérten a hátsó, majd a főhomlokzati javítása, festése fog következni a sorban. Ez a folyamat a mai napig tart. A napi kihívások között most ez az elsőszámú megoldandó feladat.

Vannak további terveink.

Adósak vagyunk a templom melletti térre régóta tervezett emlékmű elkészítésével. A lebontott régi templomlépcső felhasználásával szeretnénk emlékhelyet létrehozni, hogy emlékezzünk, emlékeztessünk azokra, akik itt szolgáltak, és valamilyen maradandó formában megjelenítsük udvarunkban egyházi identitásunkat, szolgálatunkat, jelenlétünket a

jelen- és az utókor számára.

Mindezek nagyléptékű történések, a mi számunkra legalább is minden bizony-nyal azok, hiszen együtt éltük meg, hogy Isten hogyan gondoskodott rólunk, és hogyan mutatott utakat, lehetőségeket azokon a presbitereken, gyülekezeti tagokon keresztül, akik közül már sokan nincsenek közöttünk.

Nem lennék hiteles, ha a tervezett, vágyott, de meg nem valósult dolgokról nem beszelnék. A Luther-palota teljes visszavétele jó lett volna, legalább is mi így gondoljuk. Ez az épület a miénk, mindenkor azt hirdeti, nevében is hordozza, hogy lutheránus. Valamiért nem kaptuk meg teljesen... Van egy temetőnk, amelynek evangélikus tulajdonjoga ugyan nem bizonyítható, de hatszáznegyven evangélikust temettek oda. Közel hatvan éve van lezárva, rendezetlen állapotban... 2013 nagy terve volt egy evangélikus óvoda indítása. Ez – rajtunk kívül álló okok miatt – nem valósulhatott meg. Isten valamiért ezt a lehetőséget most nem adta meg nekünk...

A felsorolt események ilyen, részben évenkénti bontása is igazolja, hogy sok minden történt gyülekezetünkben az elmúlt két és fél évtizedben. A tények, adatok mögött ott vannak örömeink és vívódásaink, imádságaink és hálaadásaink – és a teremtető Isten gondviselő szeretete.

Ez a kis gyülekezet azt a kisugárzást és fényvisszaverődést akarta elérni, amit így foglalhatunk össze: Kecskeméten jó evangélikusnak lenni! Itt vagyunk, nem fogytunk el, küszöbön van a folytatás. Megpróbálunk szolgálatunkban, életünkben, a szeretet továbbadásában vonzóvá lenni – Isten dicsőségére és az emberek javára.

Hálát adok a százötven éve felszentelt templomért és a benne otthonra talált gyülekezetért, és az Úr áldását kérem, hogy a láthatatlan láthatóvá, a mulandó maradandóvá legyen. Ámen.

Kis János,
a gyülekezet igazgató lelkésze

A gyülekezet presbitériumai 1992-től; jelenlegi munkatársak

Presbitérium (1992–2000)

Szigeti László ifj. (felügyelő), Szilágyi Tibor dr. (jegyző), Sándor Miklósné (számvevőszéki elnök), Andrassy Ákosné, †Baky Ferencné dr., Bócsai Kálmánné, Bocskov Jordánné dr., Borszék Lajos dr., Buchalla Botond dr., Csellár Mihály, Font Irén, Frecska András, Gergely Kálmánné dr., Hegedűs Zoltán, Holanik Józsefné, Károlyfalvi József dr., Kertész Gáborné, †Kisné Almási Éva, Kovács Péter, Kőházi Ödön, Majthényi Béláné dr. (kántor), Megyesi Zoltánné dr. (másodfelügyelő), †Molnár Józsefné, Opóczki László (gondnok), Osztein Katalin, Ponicsán Imre, Sánta Mihályné, Sárkány Jenő dr., Sárkány Zsolt, Szabó Imréné, Szabó Jenőné (pénztáros), Szakáll Imréné dr., Szász Antal, Takács Gyuláné dr., Tancz Jánosné, Varga András, Zalan Dénes, †Zeng Péter (gondnok), †Zeng Péterné, dr. Zsolczainé Szabó Edit.

Presbitérium (2000–2006)

Szigeti László ifj. (felügyelő), Károlyfalvi József dr. (jegyző), Sándor Miklósné (számvevőszéki elnök), Bócsai Kálmánné, Bocskov Jordánné dr., Buchalla Botond dr., Frecska András, Gerhát László, Havasné Borszék Lilián, Hegedűs Zoltán, Holanik Józsefné, Kertész Gáborné, Kovács Péter, Majthényi Béláné dr. (kántor), Rozmisné Árpádföldi Szusanna, Sárkány Jenő dr., Sárkány Zsolt, Szabó Jenőné, Szász Antal, Takács Gyuláné dr., Tancz Jánosné, Varga András, Zsolczai Sándorné dr.

Presbitérium (2006–2012)

Szigeti László (felügyelő, 2009-ig), Károlyfalvi József dr. (jegyző), Sándor Miklósné (számvevőszéki elnök), Ardayné Kincses Márta, Bócsai Kálmánné, Buchalla Botond dr., Gerhát László, Havasné Borszék Lilián, Hegedűs Zoltán (felügyelő, 2009-től), Ittész Ádám, Kertész Gáborné, Kovács Péter, Krett György, Lukács Lászlóné, Majthényi Béláné dr. (kántor), Ponicsán Imre, †Sárkány Jenő dr., Sárkány Zsolt, Szabó Ilona, †Szabó Jenőné, Szász Antal, Varga András, Varsányi Károly, Zsolczai Sándorné dr.

Presbitérium (2012–2018)

Krett György (felügyelő), Hegedűs Zoltán (másodfelügyelő, kántor), Károlyfalvi József dr. (jegyző), †Sándor Miklósné (számvevőszéki elnök), Bócsai Kálmánné, Buchalla Botond dr., Gerhát László, Ittész Ádám, Kalmár Pál, Kertész Gáborné, Kovács Péter, Lehoczky Zoltán dr., Lukács Lászlóné, Megyesi Zoltán dr., Menyhei József, Oroszné Tornyai Lilla (kántor), Ponicsán Imre, Sárkány Zsolt, Szabó Ilona, Székely Gábor, Varga Beatrix, Varsányi Károly, Zsolczai Sándorné dr.

Munkatársak (2013)

Arnoldné Ladányi Hajnalka, Dakó Lajos, Erőss Csaba, Szász Mária Magdolna.

„Ti magatok is mint élő kövek épül- jetek fel lelki házzá.” (1Pt 2,5a)

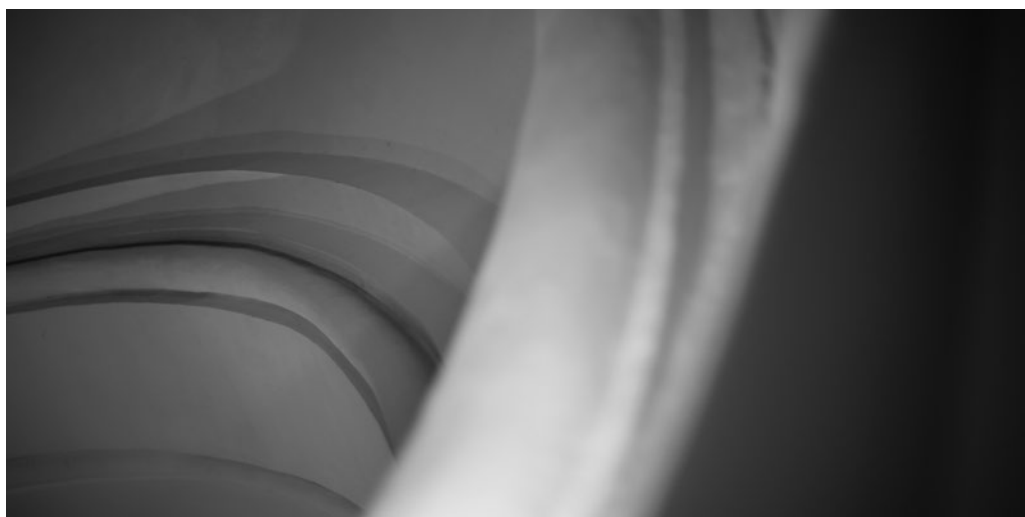
Békéscsabán születtem, tizennyolc éves koromig ott éltem. A városban gyakorlatilag csak evangélikusokkal találkoztam. Ha véletlenül elém sodort az élet egy más felekezetű embert, elcsodálkoztam, és elkönyveltem, van ilyen is. Szülővárosomban a főtéren két evangélikus templom néz egymásra, mellettük egy katolikus templom van, és egy mellékutcában szerénykedik egy református templom.

1994-ben kerültem Kecskemétre – és szembetűnő volt a különbség. Megismertem a gyülekezet történetét, hogy e helyütt nem volt egyszerű evangélikusnak lenni. Nehezen engedte be ez a város *Luther* követőit. De az Úr segítségével és az elődök állhatatos tevékenysége révén

gyarapodott a gyülekezet, megépült a templom és a Luther-palota. Majd jött az államosítás, később pedig a „rendszerváltás”. A város nem tagadta meg önmagát, az evangélikus közösség élete nem lett könnyebb.

Református testvéreink mondása szerint „teher alatt nő a pálma”, s ez nálunk is bebizonyosodni látszik. Az Úrnak célja van ezzel a közösséggel. Ezt mutatja az is, hogy évek óta a kereszttelők száma meghaladja a temetések számát. Én hiszem, hogy a kecskeméti evangélikusok élnek az Úr által adott lehetőséggel. Erre determinálja őket a gyülekezet múltja és jelene.

Krett György,
a gyülekezet felügyelője

Erős vár a mi gyülekezetünk!

Kisgyermekkorom óta kötődöm gyülekezetünkhöz, templomunkhoz. Szüleimmel, mondhatni, rendszeresen jártunk a vasárnapi istentiszteletekre. Részt vettem a gyerekalkalmakon, itt volt a konfirmációm.

A nagy időbeli távolság ellenére élnem emlékszem az 1960-as évek gyülekezetére: *Görög Tibor* és *Bakay Péter* lelkész, *Aradi András* segédlelkész igehirdetéseire, a sok áldozatkész órállóra és presbiterre, *Oszteín Katalinra*, *Rombalmi Jánosra*, *Katona Mihályra*, *Kemény Szilárdra*, *Hegedűs Ernőre* és másokra. Ekkoriban édesapám, *Károlyfalvi József* vezette a presbitérium győzőkönyveit.

E korszakban hazánkban a történelmi keresztény egyházak a templomok falai közé lettek kényszerítve; a munkahelyeken nem számított előnynek a templomba járás. Egy közeli iskolában egyes tanítónők mindent elkövettek, hogy lebeszéljék a szülőket és a tanulókat a formálisan biztosított hitoktatás lehetőségéről.

Ennek ellenére működött, erősödött, épült a kecskeméti evangélikus gyülekezet. Bensőséges, szeretetteljes közösség jellemezte a gyülekezetet; hitbeli kisugárzása, de intellektuális hatása is jóval jelentősebb volt létszámánál. Számomra mindig sokat jelent, ha megemlíthetem a régmúltból *Petőfi* kecskeméti iskolaéveit

vagy a közelmúltból *Sántha György* irodalmi munkásságát...

Az 1970-es, 1980-as években a gyülekezeti élet lehetőségei a korábbiakhoz képest kissé bővültek. *Tóth-Szöllős Mihály* nagytiszteletű úr mindent megtett azért, hogy a gyülekezet lelkiekben, létszámban is épülhessen, templomunk a városképben ismét méltó helyet kaphasson.

1986-ban ért az a megdöbbentetés, hogy a pünkösdi istentiszteleten beiktatott negyvenkét presbiter egyike lehettem.

1989 után a rendszerváltás a gyülekezet életében is új lehetőségeket nyitott; ez az 1988 novembere óta gyülekezetünket vezető *Kis János* lelkész urat és a presbitériumot sok feladat elé állította.

A lelkész úr, a presbitérium, a gyülekezet jelentős munkája, erőfeszítése révén a következő években részben visszaszereshettük a gyülekezetünk hajdani tulajdonát képező épületeket, és templomunk is megújult.

Az 1990-es évek elejétől a gyülekezet-építésben is új lehetőségek nyíltak meg; az egyházközség a templom falai közül kilépve aktív részese lett a város kulturális, művészeti életének. Teológiai szabadegyetemek, irodalmi, képzőművészeti bemutatkozások, komolyzenei koncertek fémjelezték egyházunk – létszámát messze meghaladó – súlyát, szerepét a város életében.

2000-től, dr. Szilágyi Tibor lemondását követően ért az a megtiszteltetés, hogy gyülekezetünk jegyzői tisztségét betölthettem. Nehéz volt Tibor bácsi igényességét, pontosságát utolérnem.

Imádságos küzdelmeinkben – az ige szavaival élve – „*mindeddig megsegített minket az Úr*” (1Sám 7,12). A ma feladata – rész-

ben lelkészeink, Hulej Enikő és Kis János szolgálata nyomán – az emberekből álló, élő, lelki templom építése.

Így legyen áldott, erős vár a mi Istenünk által adott gyülekezetünk!

Dr. Károlyfalvi József,

a gyülekezet jegyzője

Gyermek- és ifjúsági munka

„Induljunk, érkezünk, adj nekünk társakat... Ének (bála, hitnek, könyörgés, reménység) útjain nyissad meg titkaid.” – Talán ez az ifjúsági ének hangzik el legtöbbször az ifi alkalmakon a kecskeméti gyülekezetben. Könnyed kis dalam, könnyen megjegyezhető sorok, vidám, mégis tartalmas ének – kifejezi azt, amit a gyülekezeti közösségben átélhet az ember.

A középiskolás korú ifjúság számára 1994 óta a legfontosabb élményeket a tőserdei táborok jelentik; általában egy vagy két csoport jön össze, de előfordult már olyan is, hogy egy harmadik csoport is indult. Az együtt töltött napok célja a lelki témák feldolgozása mellett a keresztyén életszemlélet átadása, melyben szerepet kap a naposként való helytállás, a játék hevében kicsúszott csúnya szavakért fizetett fekvőtámasz vagy a strandon a gyengébbekre való odafigyelés tanulása is.

Iskolai keretek között a helyi református gimnázium evangélikus diákjai számára tudjuk biztosítani a hitoktatást. Hetedikes koruktól kezdve, amikor már a konfirmációra kezdenek el készülni a fiatalok, átjárnak a lelkészi hivatalba hittanra, illetve néhányan a hetente tartott ifjúsági órákra is.

A vasárnapi istentiszteleteken egyre nagyobb létszámban részt vevő gyermekek jelenléte hívta életre a vasárnapi gyerekórákat. A kicsinyek a bevezető liturgia alatt együtt vannak a templomban a felnőttekkel, és a főének alatt jönnek át a gyülekezeti terembe, hogy játékos formában ismerkedjenek a bibliai történetekkel. Jelenleg ez már két (egy

óvodás és egy iskolás) csoportban történik, és a foglalkozás megtartásában a lelkészek, teológusok mellett gyülekezeti tagok is szolgálnak.

Akik *Kis János* kecskeméti szolgálatának kezdeti éveiben az ifjúság lelkes tagjai voltak, ma már piciny gyermekekkel együtt jönnek a gyülekezetbe. Ők igényelték egy újabb lehetőség megvalósítását: azt, hogy a prédikációkat a hivatal emeleti termében tévéképernyőn is lehessen követni, így amíg a kis örökmozgók játszanak, az édesanyák sem maradnak ki az igehallgatásból. S működni kezdett a baba-mama klub is, amely kötetlen keretek között teszi lehetővé a találkozást, a gyermekneveléssel kapcsolatos tapasztalatok megosztását és a lelki töltekezést, s erre az alkalomra egyre többen jönnek korábbi egyházi kapcsolattal nem rendelkező, de Isten felé nyitott anyukák.

Isten iránti hálával tapasztaljuk, hogy a kecskeméti gyülekezetben a különböző generációk egyaránt lelki otthonra találnak. A korcsoportok szerinti alkalmak mellett az olyan programok is fontosak, amelyeken a gyülekezet apraja-nagyja együtt lehet, és jobban megismerheti egymást. Így van ez a hagyományosan közkedvelt Tős-pünkösdőn, de a gyerekműsorral színesített karácsonyi szeretetvendégségen is...

Hulej Enikő,

a gyülekezet másodlelkésze

Az idősek napközi otthona

Az 1998. év első hónapjait nagy várakozással, tervezgetéssel töltötték a gyülekezet nyugdíjas tagjai. Az idősek napközi otthonának építése a befejezéshez közeledett. Márciusban a még üres otthonban tartott megbeszélésen mindenki elmondhatta a programmal kapcsolatos javaslatait.

A végleges elképzelés szerint a hétfői és csütörtöki bibliaórát aktív és nyugdíjas lelkészeink tartották előre megjelölt igék alapján, melyeket így már otthon átgondolhattunk. Kedden énektanulás, gyakorlás volt. Szerdán a *Hallottam, ohvastam* címen indult foglalkozást én vállaltam. Irodalmi, közérdekű témákról beszélgettünk, az *Evangelikus Élet* cikkeit olvastuk, és így tovább. Mára ez kiegészült a jövő vasárnapi két ige elemzésével, értelmezésével. Pénteken filmvetítés, egészségügyi témák, társasjáték zárta a hetet. A délelőtti tornát, mozgás is kiegészítette. Az első időkben többen váltottak ebédet is, hiszen az otthonhoz ebédlő és konyha is tartozik.

Jelenleg három délelőttön – hétfőn, szerdán és csütörtökön – tudunk együtt lenni.

Tizenöt évvel ezelőtt az „*Itt vagyok, engem küldj!*” (Ézs 6,8) jeligét nagyon komolyan gondoltuk, és azóta is kapjuk a feladat teljesítéséhez Isten segítségét. A testvérek is érzik, hogy a jelenlétük és a beszélgetésekben való részvétel az ő küldetésük, és ez nagyon fontos a csoport számára. Az oldott, közvetlen légkör segít az ismeretek bővítésében, a Biblia jobb megértésében, hitünk elmélyítésében.

Indulásnál a hatvan-nyolcvan éves testvérek jelentkeztek hozzánk. Közülük a másfél évtized alatt már sokan elmentek, nem közöttünk élnek. A csoportra a húsz-, harmincfős helyett ma inkább a tíz-, húszfős létszám a jellemző.

Az évek során nagyon jó baráti, hittestvéri kapcsolatok alakultak ki. Sokunk életét tette szebbé, tartalmasabbá az, hogy ehhez a közösséghez tartozunk. Egynapos kirándulások, kerületi és országos missziói napok, névnapok, sok szép karácsonyi együttlét is gazdagítja emlékeinket.

Havonta egy csütörtököt több órás változatos program színesít, ilyenkor közös ebédet veszünk részt, az ebéd előkészítési feladatait rendszerint együtt végezzük. Évente kétszer egy napot együtt töltünk Tőserdőn. Nagycsütörtökön külön úrvacsorai és áldás-istentiszteleten vehetünk részt. Ez az utóbbi évek újabb nagy lelki élmenye számunkra.

„*Akinek sokat adtak, attól sokat kívánnak, és akire sokat bízta, attól többet kérnek számon.*” (Lk 12,48b) Az ige alapján többször megállapítottuk, hogy rólunk van szó, mert mi nagyon sokat kaptunk és kapunk. Igyekeznünk kell, hogy a ránk bízotakat segítsük a hitre jutás és a hitben való megerősödés útján.

Ardayné Kincses Márta,
a gyülekezet tiszteletbeli presbitere

A Glória énekkar szolgálata

A kecskeméti gyülekezet *Glória ének kara* 2002-ben alakult énekelni szerető evangélikus felnőttek kezdeményezésére *Oroszné Tornyai Lilla* karnagy – e sorok írója – vezetésével. Az elmúlt tizenegy évben a létszám és összetétel némi mozgást mutatott; a kórus stabil magját tíz-tizenkét nő alkotja.

Az énekkar heti egy próbával készül a szolgálatokra: a nagyobb egyházi ünnepeken, illetve az úrvacsorával egybekötött istentiszteleteken gazdagítják az alkalmat éneklésükkel.

A kórus több alkalommal szerepelt ökumenikus jótekonysági hangversenyen Kecskeméten, részt vett lelkészbeiktatásokon az ország különböző pontjain, valamint a Déli Evangélikus Egyházkerület kórustalálkozóján 2009-ben Kiskőrösön.

Az énekkar repertoárját leginkább két-háromszólamú művek és kánonok jellemzik, reneszánsz zeneszerzőktől, de

más stíluskorszakból is. Emellett szívesen szólaltatják meg *Tornyai Péter* – evangélikus és református dallamokra épülő – ének-feldolgozásait is, amelyeket a fiatal zeneszerző a kórus számára komponál.

Nyári egynapos kórustáborok a gyülekezet tőserdei Glória-házában, továbbá többnapos kirándulások – énekes szolgálattal – erősítik és építik az énekkar emberi kapcsolatait, a közösség fejlődését.

S hogy miként tekintenek az énekkarra a kórustagok?

„A Teremtőt énekkel dicsérni önmagában is felemelő...”

„Az együtténeklés öröme hozzásegít a hétköznapi gondok enyhítéséhez...”

„A kiválasztott énekek mindegyike az Úr dicsőítése mellett az emberek iránti szeretetünket is erősíti...”

Oroszné Tornyai Lilla,
a gyülekezet egyik kántora

Élénken élő emlékek

Amikor ezeket a sorokat írom, egy új tanév kezdetén járunk, tíz évvel a kecskeméti gyülekezetben, *Kis János* mellett eltöltött hatodévem után. De ma is élénken él bennem egy történet az első Kecskeméten tartott hittanórák egyikéről.

A református gimnázium tanulói közül néhányan a főtér túlsó oldaláról az evangélikus gyülekezeti házba jártak át hittanórákra. Az első csoportom volt, akiket taníthattam. Alkalomról alkalomra próbáltam feleleveníteni magamban a teológián tanult pedagógiai módszereket, és az órákon alkalmazni azokat. Egy keddi napon, amikor szintén izzadó tenyérrel vártam a csoportomat, a szokásos időben nem érkeztek meg. „Késnek!” – gondoltam magamban. Közel húsz perccel később egyszer csak betoppant a háromtagú társaság. Kérdőn néztem rájuk: „Hát ti hol jártatok?” „Hóakadályokba ütköztünk” – hangzott a válasz az egyik cserfes tinédzser lánytól azon a napsütötte szeptemberi délelőttön.

„János, hallod ezt?” – szaladtam kétségbeesve mentoromhoz. Úgy éreztem, hogy a „könyvszagú” pedagógiai módszerek egyike sem alkalmas a helyzet kezelésére, mire a lelkész megnyugtató módon rám kacsintott, és csak ennyit mondott: „*Csabikám*, ez már éles szituáció... Ilyen a valós gyülekezeti élet!”

Tíz csodálatos hónapot tölthettem el a kecskeméti gyülekezetben a nem sokkal korábban elkészült lelkészi hivatal tetőterében kialakított hatodéves lakás első lakójaként. Ma is érzem a frissen festett falak és az új bútorok illatát, és ma is emlékszem azokra az érzésekre, amelyek az év során kavarogtak benne: vajon mi lesz majd velem, ha el kell majd hagynom ezt a védett környezetet, ha majd önállóan kell megoldanom egy-egy élesben zajló gyülekezeti szituációt?!

Felidéződik bennem az a tavaly őszi emlék, amikor a kecskeméti egy gyülekezeti kirándulás alkalmával meglátogattak az aszódi parókián. Talán nem tűnik szerénytelenségnek, hogy felelevenítem a következő eseményt: templomunk bemutatása közben mentorommal sétáltunk és egy kedves aszódi gyülekezeti taggal találkoztunk. Nagy örömmel mutattam be neki Kis Jánost: „Ő volt a mentorom!” Az illető ezekkel a szavakkal válaszolt: „Gratulálok a mentornak, nagyon jó munkát végzett!”

Egy nagyváros szerteágazó gyülekezeti munkájába tekinthettem bele kecskeméti tartózkodásom ideje alatt. Jó volt átélni azt a szeretetet, amivel a gyülekezet tagjai hordozták a „botladozó” lelkészjelölt sorsát. Az ott megélt tapasztalatokból, mintákból, gyülekezet-

építési modellekből sokat tanulhattam, amelyeket ma is előszeretettel használok a munkám során.

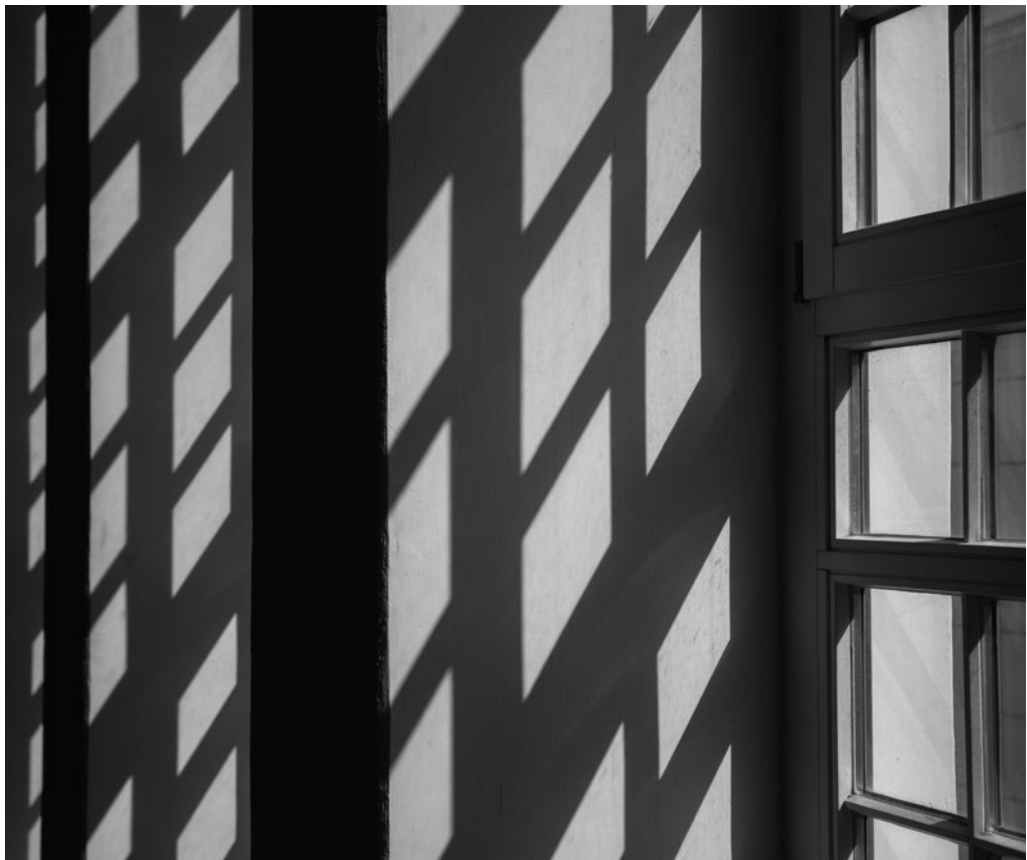
És végül még egy történet: egy januári vasárnap reggel – miután mentorom szakmailag „érettnek” talált az önálló gyülekezeti szolgálatra – útnak indított: „Menj Kiskunfélegyházára, tartsd meg az istentiszteletet, keresztelni is fogsz!”

Néhány órával később remegő térdre álltam az oltár előtt, várva életem első keresztelőjét. A református testvérek – akik havonta egyszer otthont adtak templomukban a mi istentiszteleteinknek – egy jó nagy kancsó vizet készítettek ki

a keresztelőhöz. (Csak hogy mindenki elképzelhesse: arról a fajta üvegkancsóról volt szó, amelyeket a menzákon is használnak.) Kézbe vettem az üvegedényt, elmondtam a liturgia megfelelő sorait – „*Laura*, megkeresztellek téged az Atyának, és a Fiúnak és a Szentléleknek nevében!” –, majd abban a pillanatban elveszítettem az uralmat a meglóduló vízmennyiség felett, alaposan átáztatva az újszülöttet, aki sikítva jelezte a keresztelő sikerét...

Lőrincz Csaba

Aszód

Egy hatodéves lelkészjelölt naplójából

Rendezgetem a dolgaimat – könyveim dobozban várják a költözést; egy kép felidéz bennem egy életutat; egy plüssállatka eszembe juttatja azokat, akiktől kaptam, és azt a napot, amikor először fogtam a kezembe. A naplót lapozgatva meglevenedik az elmúlt év sok-sok emléke és néhány álmom egy hatodéves lelkészjelölt útján.

Ötödéves teológusként jártam először a kecskeméti templomban. Családom kérésére egy hozzátartozóm esküvőjén szolgálhattam a helyi lelkésszel, aki lelkesen újságolta, hogy néhány hét múlva hozzájuk is megérkezik egy hatodéves lelkészjelölt. S bár biztos voltam benne, hogy én egy évvel később máshová kerülök majd, azért odasúgtam édesanyámnak: e lelkész mellé szívesen mennék hatodévesnek.

Egy évvel később már biztosan tudtam, hogy utamon ide vezet engem az Isten. Izgatott voltam, s félelmet keltettek bennem a „jóakarató” emberek, akik szerint az előző teológushoz ragaszkodnak ám, és különben sem szívlelnék ott női lelkészt!

Ennek ellenére nagyon kedvesen fogadtak. Mikor egy hónappal a költözés előtt szüleimmel részt vettem a vasárnapi istentiszteleten, a lelkész a hirdetés során néhány kedves szóval köszöntött, miközben a gyülekezet tagjai lelkesen keresték, vajon melyik padban ülhet az új hatodéves. Augusztus végén már „hasznomat” is látták: pásztoruk

távollétében a szomszéd város református lelkésznoje hirdette az ígét, én pedig az ol-tári szolgálattal gondoskodtam arról, hogy az istentisztelet evangélikus liturgia szerint történjen. Ma is őrzöm azt a kedves mondatot, amelyet valaki a kézfogás után súgott a fülembbe, s ezzel félelmeimet egy csapásra eltörölte: „Nagyon sajnáltuk ám *Csaba* távozását, de Isten hozott köztünk, *Enikő!*”

Mentorom igazi tanítómester volt. Sajnáltam is őt az első hetekben, amikor számos teendője mellett még idegenvezetői feladat is hárult rá, ő mégis fáradhatatlanul magyarázta a helyi szokásokat, és mutatta be azokat az embereket, akikkel a lelkészi munka során találkozunk, együttműködünk. Alapállása ez volt: „Mutatok neked egy modellt, ami működik, de te úgy csinálod, ahogy akarod!” Sokat tanultam tőle, és mindeközben rájöttem arra is, mi áll hozzám a legközelebb, hogyan szolgálhatok úgy, hogy képes legyek leginkább önmagamot adni; a szolgálatra való felkészülés során a tapasztalatok által folyamatosan formálódtam.

Ha tudomást szereztünk arról, hogy valaki kórházba került, azonnal meglátogattuk, nehogy örökre késő legyen. Szeptember elején, legelső kórházasi élményeim egyikét a pszichiátrián éltem meg. Betegünkhöz – rossz állapota miatt – nem engedtek be, hanem a folyosón várakoztattak. Közben váratlanul odajött hozzám egy ismeretlen,

fiatal, szemlátomást nagyon zavart nő, és boldogan – ismerősként – üdvözölt. Mentoremra pillantottam, akiről az idegen nem vett tudomást, ezért ő várakozó álláspontra helyezkedett, és belementem a beszélgetésbe. A nő – fél tucat nevet felsorolva – érdeklődött barátairól, s miután megnyugtattam, hogy mindenki jól van, és gondol rá, ragyogó arccal megköszönte a látogatást, és elment. Fellelegeztem, mikor kiléptünk az osztályról...

Rendszeresen jártunk két idősek otthonába is, amelyekben nem tudtam, ki melyik felekezethez tartozik, mégis olyan jó volt találkozni a félórás igei alkalmakon! Az Őszikék Otthon mozgékonyabb lakói gyülekezetünk időseivel is szívesen szerveztek közös programokat, s így tavasszal egy egész napot töltöttünk együtt Tőserdőn, az evangélikus Glória-házban.

A gyülekezeti csoportok közül az időseket azonnal szívembe zártam. A Napközi Otthon ajtaja minden hétköznapi nyitva áll, de a legkedveltebb a két bibliakör és az irodalmi délelőtt. A szerdai nap különlegessége, hogy egy testvérnő vezeti, aki – bár nem hiszi el, mégis – ügyesen ötvözi a lelki útavalót a jelenlévők aktuális kérdéseivel. Ez az alkalom arra is megtanított, milyen nagy felelőssége van az igehirdetőnek és az újságírónak; a vasárnap igéjére ugyanis már szerdán elkezdik a közös készülést, az *Evangélikus Élet* aktuális számának hitmélyítő írásai pedig a felolvasás és közös megbeszélés által még a látási problémákkal küszködőkhöz is eljutnak.

A vasárnapi gyerekórákat mindig izgatottan vártam, hiszen a gyerekek tünemények voltak. Persze néha megizzasztott az a feladat, amikor igyekeztem lekötni az örökmozgó fiúcskát, aki azért szereti a nagyamát, mert az úgysem tudja elcsípni, ha

rosszalkodik; de el is érzékenyültem, amikor például egy ötéves kislány magyarázata szerint azért jó, hogy meg vagyunk keresztelve, mert most már Isten vigyáz ránk.

A református gimnázium evangélikus diákjai kötelező hittanórára jöttek több csoportban. Nem ugyanazt a társaságot tanítottam az egész tanév során, hanem mindhárom hitoktató munkájába belepilanthattam. A helyettesítéseket különösen élveztem. A „focisták” azért tették mindig izgalmassá az óra első néhány percét, mert agyafúrt érvekkel igyekeztek meggyőzni, hogy nekik most miért nem kellene tanulniuk vagy dolgozatot írniuk. A vizsgatánításon viszont úgy figyeltek, mint a kisan-gyalok, s előre biztosítottak arról, hogy ha ők ott lesznek, nincs ok az izgalomra.

A felnőtt ifisekkel gyakran házi bibliaórán találkoztunk, s ilyenkor éjszakába nyúltak a beszélgetések, hiszen az áhítatot követően legtöbbször spontán jött egy kérdés, amely valamelyikünket foglalkoztatott. S örömmünket vagy bánatunkat énekben vittük az Úr elé, amikor kottatartóvá vált a vasalódeszka is.

„Biztos vagyok abban, hogy sem térbeli távolság, sem halál vagy távollét szét nem választhatja azokat, akiket egy Lélek éltet, egy szeretet fűz össze” – írta valaki – *Szent Bernát* szavait idézve – a számomra készített emlékkönyvbe. Én is így érzem, és ezért sokat jelent, hogy a kecskeméti testvérek támogató szeretetével (is) indulhatok a segédlelkészi szolgálatba.

Hulej Enikő

Kecskemét

(Megjelent az *Evangélikus Élet* 2005/33. számában.)

Emlékmontázs – hatodév „másként mentve”

Emlékszem az első benyomásokra. Mindenki szeretettel fogad a gyülekezetben. Otthonosságot érzek már az első napokban, hetekben. Gyorsan természetessé válik a hétfői munkatársi megbeszélés derűs hangulata, a minden hétköznapi reggelhez hozzátartozó friss kávé illata, a belvárosi evangélikus sziget látképe, a semmi máshoz nem hasonlítható gyönyörű templomépület. Mosolygós arcok, nyitott közösség.

Emlékszem az első igehirdetésre, és annak kulcsmondatára: „Nincs is nagyobb botrány, mint semmit mondani a szeretetről. Vagy valamit mondani a semmitmondó szeretetről.” Sosem felejttem el az első adventi prédikáció mottóját, amit azóta is előszeretettel használok: „Boldogok a várakozók, mert ők megszelídítettek az időt.” Sok-sok áhítat képe ugrik be: bibliaórák, szeretetvendégségek, ifjúsági órák, cserkészet, szeretetotthon és még folytathatnám a sort. Hálás vagyok a visszajelzésekért, kritikákért, mentori segítségért.

Emlékszem a kecskeméti igényességre. Minden mindig a helyén volt. Tisztaság, rend, jól szervezettség, precizitás jellemezte a gyülekezeti élet minden területét. Mindenki tudta a munkatársi csapatban, hogy mi a dolga, mi a kompetenciája. Nagyon sokat tanultam men-

toromtól, hogy miként lehet összefogni egy sokszínű gyülekezetet úgy, hogy abban mindenki otthon érezhesse magát. Egy életre megjegyeztem azt, hogy ennek a jól működő „rendszernek” az alapja a sok-sok munka, amiben a lelkész élen kell, hogy járjon.

Emlékszem a sok-sok keresztelőre és esküvőre. Messze földön híros erről a kecskeméti evangélikusság, ami jól mutatja a közösség dinamikus növekedését. A jövő gyülekezetének építése prioritás, és ez az üzenet átjön, és tud róla a város apraja-nagyja. Mindenki ismeri a kecskeméti evangélikusokat, hiszen a közösség benne van nemcsak az ökumenikus alkalmak szervezésében, de a város vérkeringésében is. Ez egy olyan jelenlét, mellyel összefüggésben Kecskeméten az ember büszkén mondhatja: „Én evangélikus vagyok!” Ez nagyon nagy dolog, és ritka.

Emlékszem sok-sok személyes beszélgetésre, találkozásra. Idős testvérek bátorítására, középkorúak tanácsaira, fiatalok kérdéseire és vívódásaira. Tisztán él bennem a konfirmációs órák és ifjúsági órák vidámsága, a beszélgetések és játékok hangulata. Boldog voltam, amikor – évekkel később – ebből az ifis csapatból két srácot is taníthattam az Evangélikus Hittudományi Egyetemen.

Emlékszem az utolsó hetekre. És arra, hogy egy egész busznyai gyülekezeti tag jött el az ordinációmra Budapestre. Meghatódtam, nem titkolom. Rengeteg mindent kaptam ebben a tíz hónapban. Rengeteg mindent tanultam ebben a tanévben. Mentorom, *Kis János* azóta is figyelő sorsomat, és baráti bizalommal szemmel tart, hív telefonon, érdeklődik, életem fontos eseményeinél jelen van. Nagyon hálás vagyok érte, a munkatársi

csapatért, a gyülekezetért és ezért az indulásért. És akárhányszor eszembe jut az a bizonyos „kecskeméti hatodév”, mindig jó kedvem lesz, és eszembe jut, ahogyan *Marica* néni felkiált, ahogyan oly sokszor tette: „csodálatos!”

Soli Deo Gloria!

Gáncs Tamás
Budapest-Kelenföld

Hívásod van...

Lelkészként is sokféle hívásunk van: elhívás, meghívás, felhívás és sorolhatnám még tovább, de a telefonhívást még mindenképpen ide szorítanám...

Soha nem felejttem el, hogy amikor hatodévesként itt, a kecskeméti evangélikus gyülekezetben tölthettem a gyakorlatomat, kedves mentorom, *Kis János* minden telefonhívást fogadott vagy ígéretet tett, hogy később felkeresi az illetőt. De ez az ígéret nem „csak ígéret” volt, hanem meg is valósult! Napról napra, hétről hétre csak csörgött a telefon, és ő felvette a készüléket. Igen, a lelkész minden hívást fogadott vagy az ígéret szerint később felkeresett mindenkit...

És mi is történik velem a rákospalotai gyülekezet lelkészeként? Mindig elérhető vagyok. Voltam éjfélről reggelig virrasztani egy családnál, mert hívtak... Voltam egy gyermek születésénél, mert hívtak... Voltam egy egész estét lelkigondozni, mert hívtak... Mert nem „csak ígértem”, hanem megígértem, hogy elérhető vagyok...

Miközben írom e sorokat, gyászolók keresnek... Miközben írom e sorokat, keresztelés miatt keresnek... Félbeszakítva az írást, ismét mentoromra gondolok,

és arra, hogy ezt kell szavakba foglalnom: Hívásod van! Hívásom van!

Köszönöm Kis Jánosnak azt a sok biztatást, amit akkor kaptam, amikor először kellett szószékre állnom. Köszönöm a keresztelesek örömét, és hogy elindíthattam a baba-mama klubot ebben a gyülekezetben is. Köszönöm a jegyesoktatás szépségeit, melyet én is továbbviszek magammal. Köszönöm a közös imádkozásokat, melyekkel felkészített a gyászolók fogadására és a temetés nehézségeire.

És nem utolsó sorban köszönöm azt, hogy ha bármikor felhívom, akkor „lelkész atyai” jó tanácsokkal lát el bizonytalan kérdéseimben, dolgaiban és velem együtt örül örömeimben.

Köszönöm a gyülekezet imádságos szeretetét is, melyet mindig a szívemben őrzök.

Isten áldását kérem a kecskeméti testvérekre, Kis János életére és szolgálataira! És áldást kérek azokra a hívásokra, melyekre – hiszem és tudom, hogy – mindig szívvel-lélekkel válaszol...

Ponicsán Erzsébet

Rákospalota

Amit kamatoztathatok...

2007 tavaszán, amikor adta magát a kérdés, mely gyülekezetbe és kinek a mentori szárnyai alá kerüljek, én azt mondtam a hatodéves képzés vezetőjének, *Szabóné Mátrai Mariannának*: „Kedves Mariann! Te jól ismered engem. Ismered a habitusomat, a képességeimet és jól ismered a mentorokat is. Egyáltalán nem szeretnék ennek a kérdésnek a megválaszolásába beleszólni. Rád bízom, kihez és melyik gyülekezetbe küldesz; legyen úgy, ahogyan te a legjobbnak látod, elfogadom majd a döntésed.”

Azóta is köszönöm neki és Istennek, hogy végül Kecskemétre kerültem. Kívánni sem tudtam volna jobb mentort és gyülekezetet!

Példaértékű volt a kedvesség, közvetlenség, türelem, bölcsesség és humor, mellyel *Kis János* terelgette és tanácsolta a gyakorlati évemet. Nem kötötte meg a kezem, feladataimban és szolgálataimban szabadságot adott nekem, bízott bennem.

Tibor bácsi és *Zsóka* néni – *Sárkány Tibor* és kedves felesége, *Sárkány Tiborné Horváth Erzsébet* – hasonlóképpen sok kedvességgel, szeretettel és szakmai jó tanáccsal segítette a lelkészi szolgálatra való felkészülésemet.

A kecskeméti gyülekezetben zajló sokszínű munkában, az istentiszteleteken, a szórvány-istentiszteleteken, a bib-

liaórákon, az idősek napközi otthonának alkalmain, a konfirmációi és a hit-tanórákon, az esküvői előkészítőkön, az esketéseken, a temetéseken, a gyülekezet fiataljainak szervezett nyári táborban, az egyházköztség adminisztrációs és hivatali életében, a város ökumenikus lelkészaóráin és az egyházmegye lelkészi munkaközösségének életében való, eleinte csak megfigyelői, majd később aktív, tevételes részvétel során olyan tapasztalatokat szereztem, melyeket iskolalelkészként a klasszikus értelemben vett gyülekezeti lelkészi szolgálattól sokban különböző, gimnáziumi diákok, tanárok és dolgozók alkotta, igen átmeneti, híveit tekintve folyamatosan változó gyülekezetben is kamatoztatok.

A Kecskeméten töltött gyakorlati év két legnagyobb ajándékának az ott kialakult és azóta is tartó barátságokat, valamint a lelkészi szolgálatra történő elhívásom megerősödését tartom.

Szeretettel és imádsággal gondolok a kecskeméti gyülekezetre és lelkészeire.

Erős vár a mi Istenünk!

Dr. Magyarkuti Gyuláné

Tóth Katalin

Deák Téri Evangélikus Gimnázium

Áldás szolgálatomra és házasságomra

A teológusévek alatt sokszor megfogalmazódott bennem, hogy „olyan jó lenne már hatodévesnek lenni”, igazi gyülekezetben, valódi szolgálatokat és feladatokat végezni. 2009 szeptemberében eljött ez a várva várt pillanat. A kecskeméti gyülekezet lett tanulmányaim következő helyszíne és *Kis János* lelkész úr a mentorom. Amikor bekapcsolódtam a gyülekezeti életbe, még nem tudtam, hogy új élmények és tapasztalatok, valamint valóban hasznos tanácsok összességét fogom kapni.

Lassan megismertem a lelkészi feladatok sokrétűségét, a gyülekezet tagjait és azt, hogy e kettőnek, a lelkésznek és a gyülekezetnek milyen fontos szeretetközösségben élnie!

Egy olyan befogadó közösséget találtam Kecskeméten, amelyben bárki rövid időn belül otthon érezheti magát – én is így éreztem abban az egy tanévben.

Különösen jó emlékek fűznek a gyülekezeti bibliaórákhoz; ezek nyitott és mély beszélgetések alkalmai voltak. A mai napig nagy öröm találkozni azokkal az emberekkel, akikkel ott ismerkedtem meg. Kicsit még nekem is hihetetlen, de

sokszor egy-egy ilyen találkozáskor úgy érzem, a beszélgetések ott folytatódnak, ahol valamikor abbamaradtak...

Kis János igazi mentorom, segítőm, lelkészem volt a hatodév alatt.

Amikor 2009 tavaszán kiderült, hogy hol leszek hatodéves, elmentünk a kedvesemmel Kecskemétre egy istentiszteletre. Beléptünk a templomba, és ő azt mondta: „Ha lesz esküvőnk, szeretném, ha ebben a templomban lenne”. Akkor még nem is sejtettem, hogy a hatodévémet már menyasszonyként kezdem. 2010 márciusában Kis János adta Isten áldását házasságunkra. Kísérte közös utunkat az esküvőnkig, és azóta is kíséri szüntelenül. Tavaly nyáron pedig, kérésünknek eleget téve, megkeresztelte az akkor három hónapos ikergyermekeinket, *Rékát* és *Zalánt*.

Nekünk ezért is különleges volt a 2009/2010-es tanév, hiszen Isten áldásával kísért közös életutunk ott kezdődött Kecskeméten...

Vladika Zsófia

Tét

A Kecskeméti Evangélikus Egyház- község történetének rövid össze- foglalása a kezdetektől 1988-ig

1992-ben, a Kecskeméti Evangélikus Egyházközség alapításának 200. évfordulójára *Kis János* és *Szilágyi Tibor* szerkesztésében jelent meg az az *Emlékkönyv*, amely gazdag forrásanyagra támaszkodva részletesen ismerteti gyülekezetünk történetét. (Az *Emlékkönyv 1792–1992. A kecskeméti evangélikus gyülekezet története* című mű digitalizált változata az interneten is megtalálható, a következő linken: <http://mek.oszk.hu/10900/10926/10926.pdf>.) Most, a templom felszentelésének 150. évfordulóján elegendőnek érezzük az 1988-ig tartó időszak eseményeinek rövid összefoglalását. A gyülekezet megalakulása (1792) előtti időszak történetének felelevenítésénél más munkákra is támaszkodunk.

Az első evangélikusok Kecskeméten

Luther Márton tanai már a reformáció kezdeti időszakában, vagyis az 1517. utáni években eljutottak Magyarországra. Korábbi feltételezések szerint már 1525-ben Budáról jött reformátorok hirdették az evangéliumi tanokat Kecskeméten, sőt – e dokumentumokkal nem igazolható vélekedés szerint – a város teljes lakosságát megnyerték Luther Márton tanainak. Valójában a reformáció kecskeméti kezdeteiről nagyon keveset tudunk. Csupán néhány olyan 16. századi dokumentum maradt ránk, amelyből követ-

keztethetünk az első helyi protestáns, kezdetben Luther tanait követő közösség megalakulásának időpontjára.

A fennmaradt forrásokból arra következtethetünk, hogy a reformáció tanai az 1540-es évek közepe táján terjedtek el a városban. Erre utal egy 1546-os török adóösszeírás, mely szerint akkoriban élt Kecskeméten egy *Márton* nevű *nő*s pap. Tudvalévő, hogy a papok, lelkészek nőszülésének engedélyezése a reformáció vívmánya volt, ebből következik, hogy Márton pap már a reformáció híve kellett, hogy legyen.

A másik – az előbbinél jelentősebb – korai forrás, amely a kecskeméti reformáció kezdeteivel foglalkozik, *Agricola János* (magyarul valószínűleg *Szántó János*) Wittenbergben, 1563-ban írott, latin nyelvű historikus költeménye, melyben visszatekint a kecskeméti reformáció kezdeteire. Agricola János költeménye említ három másik férfit is – *Szántó Ambrus* (feltehetőleg a szerző édesapja), *Cyka Ferenc* és *Pap Sebestyén* –, akik a város vezetőinek tiltása ellenére, a budai pasa engedélyével bátran, a bebörtönzést is vállalva hirdették Luther tanait. Ők hívták a városba a közelben élő tekintélyes reformátort – a költemény itt nyilván *Szegedi Kiss Istvánra* utal név nélkül, aki 1545–1548 között Cegléden szolgált –, hogy beszél-

jen az evangéliumi tanokról. A lakosság lelkesen fogadta az új hitet. Agricola János művéből azt is tudjuk, hogy a budai pasa parancsára a város vezetői is kénytelenek voltak engedélyezni a reformáció híveinek hitük gyakorlását.

A kecskeméti egyháztörténetkövetkező fontos dokumentuma az az 1564-ben született megállapodás, melyben a „pápasták” és a „Luther-keresztények” megegyeztek abban, hogy a jövőben nem használják közösen a Szent Miklós-templomot. Ezek szerint addig mindkét felekezet ebben a templomban tartotta istentiszteleteit. A megegyezésbe azt is belefoglalták, hogy a két közösség tagjai békességben fognak egymás mellett élni. Ezt követően az evangélikusok fatemplomot építettek a Szent Miklós-templom mellett. Néhány évvel később azonban, amikor a reformáció helvét, azaz kálvini irányzata is hódítani kezdett hazánkban, a kecskeméti protestánsok is áttértek a kálvinista hitre.

Ezt követően egészen a 18. század második feléig nem éltek itt evangélikusok. Betelepülésüket az is nehezítette, hogy ha Kecskemétre akartak költözni, át kellett térniük vagy katolikus, vagy református hitre. Az első, aki evangélikusként telepedhetett le Kecskeméten, *Petőfi Sándor* egyik felmenője, *Hríz Mihály* lakatosmester volt.

Egy 1777-ből ismert adat szerint ekkor már ötszáz evangélikus élt a városban. 1778-ban külön temetőt is nyitottak az evangélikusok, amely nem azonos a mai evangélikus temetővel. Saját lelkészük azonban ekkor még nem volt, így a temetéseket a református lelkész végezte.

A gyülekezet megalakulása

A kecskeméti evangélikusok 1791-ben

kaptak engedélyt arra, hogy templomot építsenek, és saját lelkészt válasszanak. Még ugyanebben az évben megvettek egy bérházat, melyből imaházat, iskolát és lelkészlakást alakítottak ki. A feltételek tehát már adottak voltak egy lelkész fogadására. 1792. október 14-én meg is választották első lelkészüket *Wenich György* személyében, aki a Borsod megyei Arnótról költözött Kecskemétre. Az új lelkész beiktatását – az akkori egyházi szabályoknak megfelelően – két lelkész (a pilisi és a szentmártonkátai) végezte.

Az így megalakult Kecskeméti Evangélikus Egyházközség határozatot hozott az istentisztelet rendjéről. Akkoriban ugyanis még nem volt minden gyülekezetben egységesen használt liturgiája az evangélikusoknak. Tájékoztatóként és nemzetiségenként jelentős különbségek léteztek. Míg a német, de különösen a szlovák nemzetiségű területeken sokáig megőrződött a gazdagabb, díszesebb liturgia, addig a magyar gyökerű, református és/vagy katolikus többség mellett kisebbségben élő evangélikus gyülekezetekben inkább a reformátushoz hasonló, puritánabb istentiszteleti rend terjedt el. Ezek közé tartozott a kecskeméti is. Érthető, hogy a nagy létszámú katolikus és református közösség mellett újonnan alakult evangélikus gyülekezet külsőségeiben is inkább a nagyobb protestáns felekezethez állt közel.

Ennek megfelelően a kecskeméti gyülekezet megalakulása után puritán istentiszteleti rend bevezetéséről döntött. Többek között megtiltották a lelkésznek a kámzsa (ez alatt feltehetőleg a mai Luther-kabáthoz hasonló lelkései viseletét is. Ugyanez a határozat szabályozta

azt is, hogy a hónap három vasárnapján magyar, a negyedik vasárnapon pedig tót, vagyis szlovák nyelven tartották az istentiszteleteket. Emellett a lelkész döntésére bízták, hogy alkalmanként német nyelvű istentiszteletet is tartson. Ekkoriban egyébként még minden vasárnap kettő (délelőtti és délutáni) istentiszteletet tartottak.

A gyülekezet 19. századi krónikája

Wenich György csupán négy évig, 1796-ig szolgált a gyülekezetben. Őt Hajnal János követte, aki viszont rendkívül hosszú ideig, egészen 1849-ig Kecskeméten maradt. Több mint ötven éves szolgálata alatt mind lélekszámban, mind anyagiakban gyarapodott a gyülekezet. Ebben az időszakban vásárolták azt a telket, ahol ma a templom és a Luther-palota áll.

1843-tól *Torkos Károly* szolgált Hajnal János mellett, 1847-től pedig ő vette át a gyülekezet vezetését. Amikor *Kossuth Lajos* 1848. szeptember 25-én toborzó beszédet tartott Kecskeméten, a kiváló szónok hírében álló Torkos Károly köszöntötte a szintén evangélikus vallású államférfit.

Kevés adatunk van arról, hogy a kecskeméti evangélikusok hogyan élték meg az 1848–1849-es forradalmat és szabadságharcot, majd az azt követő megtorlást. Azt azonban tudjuk, hogy a gyülekezet tagjai közül többen honvédként szolgáltak, *Handtel Károly* gyógyszerész és *Gömöry Frigyes* literátus főjegyző tiszti rangot is szereztek.

A szabadságharc utáni abszolutizmus éreztette hatását a gyülekezet életében is. A gyülekezeti közgyűlések határozatai ugyanis csak akkor voltak érvényesek, ha azokon jelen volt egy politikai biztos is. Így történt ez 1856-ban is, amikor *Torkos*

Istvánt választották lelkésszé. Ebben a nehéz időszakban a gyülekezet a város anyagi segítségére is rászorult. Ekkor kapott földet a gyülekezet lelkészi használatra a várostól kétórányira lévő szikrai járásban. E rossz minőségű föld helyett aztán 1869-ben a Mária-kápolnánál kapott huszonegy hold földet a gyülekezet lelkészi javadalomként.

A templom építésének tervei már az 1830-as évek közepén felvetődtek. 1836–37-ben országos gyűjtést is rendeztek erre a célra, az összegyűlt pénz azonban közel sem volt elegendő az építkezés megkezdéséhez. A templom építéséről végül csak az 1850. december 26-i gyülekezeti közgyűlésen, *Czékus István* lelkészsége idején döntöttek. A szabadságharc leverése után másfél évvel azonban nem voltak olyanok a politikai és anyagi körülmények, hogy a templom építését meg lehessen kezdeni. A munkálatok végül csak 1862-ben kezdődhettek meg a kor egyik legnevesebb építésze, *Ybl Miklós* tervei szerint.

A templom építésének történetével is foglalkozik *Székegy Gábor* e kötetbeli tanulmánya, ezért erre itt nem térek ki részletesen. Itt csupán annyit fontos megjegyezni, hogy a templom építése 1863 szeptemberében fejeződött be, felszentelésére pedig november 1-jén került sor. Erre az alkalomra *Sárkány Sámuel* pilisi lelkész hívták meg, hiszen Torkos István október 1-jén Budapestre költözött, így ebben az időszakban éppen nem volt saját lelkésze a gyülekezetnek.

Az új templom már 1879-ben felújításra szorult, és a következő másfél évszázad során még sokszor kellett renoválni, így ez rendszeres feladatot, ugyanakkor anyagi tehet is ró a gyülekezetre.

Torkos István távozása után a

következő lelkészt, a Losoncról érkezett *Margócsy Józsefet* 1864. február 21-én iktatták be a kecskeméti lelkészi szolgálatba. Ő azonban mindössze két évig, 1866-ig maradt Kecskeméten. Ez évben nyerte el végleges, 1991-ig használt formáját az oltár, majd 1869 húsvétjától új orgona szólt az új templomban.

Margócsy József rövid szolgálatát követően *Laukó Károly* személyében ismét hosszútávra, negyven évre sikerült lelkészt választania a gyülekezetnek.

1866 karácsonya különösen emlékezetes maradhatott a kecskeméti evangélikusoknak. Ugyanis ekkor állítottak először karácsonyfát. A karácsonyi ünnepség alkalmával a szegény gyerekeket ruhaneművel ajándékozták meg. Mind a karácsonyfa, mind a szegény gyerekek megajándékozása a gyülekezetet több alkalommal támogató *Förster Hugó* százados adományának volt köszönhető.

1875-re megszilárdult a gyülekezet anyagi helyzete (köszönhetően a Nagykőrösi utcán nyílt két új bolt jövedelmének), így sor kerülhetett a parókia felújítására és az udvar csatornázására is.

Az 1860-as, 1870-es években a gyülekezet lélekszámban is jelentősen gyarapodott. Az 1880-as névjegyzéken százhattal több egyházi adót fizető gyülekezeti tag szerepelt, mint tizenhárom évvel korábban.

Itt kell kitérnünk a kecskeméti evangélikus elemi (a mai alsó tagozatnak megfelelő) iskolára, amely nyolcvan évig, a gyülekezet megalakulásától 1872-ig működött, amikor is az összes egyházi alapfokú iskolát a város vette át. Az első evangélikus tanító *Wenich Sámuel* volt (nem tudható, hogy milyen rokonságban állt a gyülekezet első lelkészével). A kis elemi

iskolát egyszerre csupán negyven-hatvan diák látogatta. Az 1860-es évekig egy tanítói állás volt. A város segítségével ekkortól nyílt lehetőség arra, hogy két tanítót foglalkoztassanak.

1828-tól 1831-ig a kecskeméti evangélikus iskolába járt Petőfi (akkor még Petrovics) Sándor is. Családi kapcsolatai révén került Kecskemétre, hiszen anyai nagybátyja, *Hríz Mihály* itt lakott, és az evangélikus gyülekezet presbitere volt. A költő tanítója *Schifferdecker (Hajósi) Dániel* volt, aki 1823 és 1830 között tanított itt. A magyar irodalom egyik legnagyobb alakja tehát tőle tanulhatta az olvasás-írás alapjait.

1882. június 16–17-én jelentős esemény volt a gyülekezet életében *Szeberényi Gusztáv* bányakerületi püspök (az akkori hivatalos szóhasználat szerint: szuperintendens) látogatása. A püspök megbeszélést folytatott a gyülekezet vezetőivel, akik beszámoltak neki az egyházközség életéről, anyagi helyzetéről, problémáiról. A másnapi istentiszteleten Szeberényi püspök hirdette az ígét 1Jn 2,15–17 alapján.

1891-ben Laukó Károly lelkész kecskeméti szolgálatának huszonöt éves jubileumát ünnepelte a gyülekezet. Szeretett lelkészüknék ebből az alkalomból a hívek egy díszes serleget ajándékoztak, melyre a következő feliratot vésették: „Tisztelendő Laukó Károly lelkész úrnak 25 éves papi működése emlékéül a kecskeméti ágost. ev. Egyház hívei. 1891. május hó 6.”

A következő év, 1892. az egyházközség fennállásának századik éve volt. A centenáriumot a presbitérium döntése alapján csak csendesen, saját köreiben ünnepelte a gyülekezet. Az előző évet általában a minden év februárjában tartott gyülekezeti közgyűlésen értékelték. Így a

századik évfordulóról az 1893. február 5-i közgyűlésen is megemlékeztek. Erről az eseményről a *Kecskeméti Lapok* is beszámolt.

Itt érdemes megemlíteni, hogy az 1892-es népszámlálási adatok szerint a 33 231 római katolikus, 12 727 református és 1 789 izraelita mellett 654 evangélikus élt Kecskeméten. A város lakosságának összlétszáma 48 500 fő volt. Ebből látható, hogy az evangélikusok aránya a másfél százalékot sem érte el.

Az ünnepi év elteltével tisztújításra is sor került. A presbitérium tagjait megerősítették tisztségükben, és tizenkét év szünet után újra betöltötték a felügyelői tisztséget. A neves kecskeméti szőlőnemesítőt, *Koritsánszky Jánost* választották a gyülekezet világi vezetőjének, aki egészen haláláig, 1923-ig viselte ezt a tisztséget.

Az 1894. április 4-én Kecskemét protestáns és zsidó közösségei együtt emlékeztek meg Kossuth Lajosról, aki két héttel korábban, március 20-án hunyt el. A megemlékezés a református templomban tartott gyásztisztisztelettel kezdődött, ahol Laukó Károly mondott gyászbeszédet. Ezután vonultak át a zsinagógába, ahol a rabbi szónoklatát hallgatták. Ez az alkalom szép példája volt a felekezetek közti együttműködésnek.

1896-ban a honfoglalás ezeréves évfordulóját ünnepelte az egész ország. A különböző közösségek felajánlásokkal, alapítványokkal igyekeztek a maguk számára is emlékezetessé tenni a millenniumi évet. Így történt ez gyülekezetünkben is. A lelkész javaslatára a presbitérium 30 000 forintos alapítvány létrehozását határozta el, hogy az összeg kamataiból a gyülekezet egykori alkalmazottainak

(lelkész, kántor, tanító, gondnok) özvegyeit és árváit támogatni tudja. Az alapítvány tőkéjét a hívek adományaiból és az alkalmazottak éves befizetéseiből kívánták fedezni.

1896-ban a magyarországi evangélikusok Luther Márton halálának 350. évfordulójáról is megemlékeztek. Ebből az alkalomból az ország összes evangélikus templomában, így Kecskeméten is február 23-án tartottak emlék- és hálaadó istentiszteletet. (Ugyanígy országszerte egységes időpontban, május 10-én tartották a millenniumi ünnepi istentiszteleteket.)

Az egyházköztség története a 20. században

1906 novemberében meghalt Laukó Károly lelkész. Az elhunyt özvegye férjének értékes könyvtárát a gyülekezetnek megvételre ajánlotta, s a kapott összeget a lelkész sírkövének elkészítésére fordította.

Az átmeneti időszakban a lelkészi szolgálatot 1907 júliusáig, az új lelkész megválasztásáig *Melczér Dezső* helyettes lelkész látta el. A gyülekezet ekkor *Sárkány Bélát* választotta meg Laukó Károly utódául, aki elődjéhez hasonlóan hosszú évtizedekig, egészen 1948-ig maradt a kecskeméti gyülekezet pásztora. Szintén 1907-ben alakult meg a gyülekezet énekkara.

1908-ban jelentős fejlesztést jelentett, hogy a templomot kályhák beállításával sikerült fűthetővé tenni.

A következő években a Luther-palota építése kötötte le a gyülekezet erőit. A *Mende Valér* tervei szerint épült bérház 1912 végére készült el. (Az épület részletes bemutatását lásd Székely Gábor említett tanulmányában.)

1911. július 8-án nagy erejű földrengés rázta meg a várost. Sok épületben, így a

templomokban is jelentős károk keletkeztek. Az evangélikus templom sem maradt sértetlen, de a város több templomával ellentétben használható maradt, ezért több hónapon keresztül itt tartották a református istentiszteleteket is.

Közben még 1911-ben Sárkány Bélát főesperessé választották. Ezután tehát nemcsak a kecskeméti gyülekezet, hanem az egyházmegye vezetése is rá volt bízva.

Az első világháború és az azt követő forradalmi időszak gyülekezetünk számára is nehéz időket hozott. Különösen az 1918–19-es évek jelentettek nagy próbát. 1918 tavaszán hadi célokra elrekvirálták templomunk orgonájának sípjait. Az 1919. március 21-én megalakult Tanácsköztársaság pedig minden egyházi vagyont államosított, csupán a templom használatát engedélyezte. Megszűnt minden fajta állami támogatás is. Így a gyülekezeteket csak a hívek adományaiból lehetett fenntartani. Ez az összeg – jöllehet Kecskeméten mindenki vállalta az önkéntes egyházi adó befizetését – csak a lelkész fizetésére volt elég, ezért a többi alkalmazottat el kellett bocsátani. Különös egybeesés, hogy a presbitérium éppen augusztus 1-jei hatállyal szüntette meg a kántor és a gondnok fizetését, ám a Tanácsköztársaság augusztus 2-án megbukott. Ezt követően az egyház visszakapta minden vagyonát, jogait, és az addigi feltételekkel működhetett tovább.

A nehéz évek után 1922. már ismét jelentős fejlődést hozott a gyülekezet életében. Ekkor vezették be a templomba a villanyt és újították fel az orgonát.

1923-ban Petőfi Sándor születésének 100. évfordulója alkalmából úgy döntött a gyülekezet, hogy a Luther-palota Szabadság térre néző falán emléktáblát helyez el a

költő kecskeméti tanulóéveinek emlékére. A tábla csak a következő évre készült el; 1924. július 15-én avatták fel.

1923-ban sikerült visszafizetni a Luther-palota építésére felvett kölcsönt.

1928-ban új orgonát építtetett a gyülekezet, melyet a pécsi Angster cég készített. Ugyanebben az évben alakították ki a tanácsstermet a Luther-palota első emeletén, és ekkor készültek az ott látható első portrék is. Megfestették néhai Laukó Károly lelkész, Koritsánszky János egyházfelügyelő, *Beretvás Pál* főgondnok és *Kezsmarszky Károly* gondnok és *Kressák Pál* kántor-hitoktató portréját.

1928. május 19–22. között püspöki egyházlátogatásra került sor. *Raffay Sándor*, a Bányai Evangélikus Egyházkerület püspöke ez alkalommal avatta fel az új orgonát. Az avató ünnepség után *Webner Géza* budapesti orgonaművész adott hangversenyt az új hangszeren.

Az ezt követő években nem történt jelentősebb esemény. 1833-ban Luther születésének 450. évfordulójáról emlékeztek meg. 1935-ben a templom padlójára az addigi téglaburkolat helyére kőburkolat került. 1940-ben pedig a hívek adományaiból új padokat csináltattak, melyeket *Raffay* püspök avatott fel a virágvasárnapi istentisztelet keretében.

1942-ben az egyházi főhatóság kérdőíves felmérést végzett a gyülekezetek állapotáról. A kecskeméti gyülekezet is számot adott vagyonáról, bevételeiről, főbb kiadásairól, de a gyülekezeti alkalmakról is. Ebből kiderül, hogy a gyülekezetben működött Luther Szövetség, amely hitépítő programokat szervezett, volt nőegylet, sőt működött külön gyermek-, vegyes- és férfikar is.

A 2. világháború időszaka az egész

országhoz hasonlóan gyülekezetünk számára is hatalmas megpróbáltatásokkal járt. A férfiak nagy részét behívták katonának, az itthon maradottakat anyagi nehézségek sújtották. Közben a gyülekezet anyagi helyzete is megrendült. 1943-ban csak tíz hold föld eladásából tudták fedezni a gyülekezet adósságait.

1944. október 25-én elrendelték Kecskemét kiürítését. A parancs alól a lelkészek sem kaptak felmentést. Nekik is el kellett hagyniuk a várost. Így az istentiszteleti élet is szünetelt. Az itt maradt presbiterek december 16-án összegyűltek azzal a céllal, hogy az egyházi élet újrarendezéséről tanácskozzanak. Karácsonytól kezdve a reformátusok tartották istentiszteleteiket az evangélikus templomban, mert saját templomuk nem volt használható. *Kovács Bálint* református lelkész a városban maradt, így ezekben a vészterhes időkben ő látta el az evangélikus hívek lelkipályozását is.

1945. március végén Sárkány Béla is visszatért Kecskemétre, de a lelkészlakásba nem költözhetett vissza, mert a Luther-palota épületében szovjet katonai kórházat rendeztek be. A háború utáni első evangélikus istentiszteletet 1945. április 1-jén, húsvét ünnepén tartották meg. *Friedrich Lajos*, a gyülekezet akkori segédlelkésze csak 1945 decemberében térhetett vissza Kecskemétre.

1946-ban, bár az infláció egyre nagyobb méreteket öltött, az élet lassan normalizálódott. Ebben az időszakban svéd egyházi segélycsomagokból támogatta a gyülekezet a rászoruló híveket.

A gyülekezet 1912 óta itt szolgáló hitoktató-kántora még 1944-ben felmondott. Az 1947/48-as tanévre ideiglenesen *Hegedűs Ernő* joghallgatót bízta meg a

kántori szolgálattal és a hitoktatással. A hitoktatás jövője azonban bizonytalan volt, mert már 1947-ben lehetett arról hallani, hogy megszűnik a kötelező hitoktatás. Ez később így is történt.

Az 1947-es adatok szerint gyülekezetünkben tizenkét gyermek született, huszonnyolc gyermek konfirmált, hét pár kötött házasságot, az elhunytak száma pedig huszonhárom volt. Az úrvacsorával négyszáztizenketten éltek.

1948. június 1-jével nyugdíjba vonult Sárkány Béla. Utódja a korábbi segédlelkész, *Friedrich Lajos* lett.

A kommunista hatalom átvételét követően az egyház ismét elvesztette minden vagyonát. Az egyházközség földjeit 1950-ben vették el, a Luther-palotát 1953-ban államosították. Az egyház csupán az épület 1/12 részét, a tanácstermet és a lelkészlakást tarthatta meg. Az 1950-es években a gyülekezet súlyos anyagi gondokkal küzdött, emellett jelentősen csökkent az istentiszteletet látogatók száma is. 1952-ben csupán huszonnyolc alkalommal tartottak bibliaórát, melyre négyen jártak. Az ifjúsági munka és a hitoktatás engedély hiányában megszűnt.

Az 1954-es adatok szerint Kecskemét 88 000 lakosából mindössze 537 volt evangélikus. Ez a korábban említett 1892-es adatokhoz képest az evangélikusok számának jelentős csökkenését jelenti.

Az 1956-os eseményekről, azok egyházi hatásairól az 1957. február 24-i közgyűlésen számolt be a gyülekezetnek *Veöreös Imre* lelkész, aki 1953 óta szolgált Kecskeméten. Az akkori feszült politikai helyzetben meglepő őszinteséggel beszélt az 1956 őszi eseményekről. „Mindnyájan átéltek az öröm, az aggodás, a csalódás, a szorongás hullámmzó érzéseit” – fogalma-

zott, majd örömét fejezte ki amiatt, hogy október 23. után – ha csak rövid ideig is, de – lehetőség volt a hitoktatás folytatására.

1958-ban ismét új lelkésze lett a gyülekezetnek *Görög Tibor* személyében.

1963. november 3-án díszközgyűlésen emlékeztek meg a templom felszentelésének 100. évfordulójáról.

1965. október 31-én *Káldy Zoltán* püspök tartotta a reformációi istentiszteletet. Az alkalom a gyülekezet számára külön ünnep is volt, hiszen ekkora készült el a templom nagyobb rekonstrukciója.

1972-ben *Görög Tibor* az óbudai gyülekezet lelkésze lett. Az új lelkész, a következő évben esperessé is megválasztott *Tóth-Szöllős Mihály* beiktatásáig (július 9.) *Káposzta Lajos* szolgált helyettesként a gyülekezetben.

Szintén 1972-ban a Lutheránus Világszövetség (LVSZ) egyik bizottsága Kecskeméten tartotta konferenciáját. Ez alkalommal a világ minden tájáról érkeztek delegátusok városunkba.

1984-ben az LVSZ Budapesten tartotta nagygyűlését. A küldöttek egy csoportja július 28–29-én Kecskemétre látogatott, de nemcsak az anyagyülekezettel, hanem a helvéciai szórvánnyal is megismerkedett. Erre az alkalomra valósult meg a gyülekezet régi terve: elbontották a templom előtti üzleteket, így az épület az utcáról is láthatóvá vált. (A templom külső felújítására már 1983 őszén sor került.)

A felújított templomot csak 1984. november 4-én szentelte fel *Káldy Zoltán* püspök.

1988-ban született döntés arról, hogy az országos egyház visszakapja a Budapest-Fasori Evangélikus Gimnáziumot. Az iskola újraindításához a gyülekezetek

segítségét is kérték. A gyülekezet az induló tanévre kétszázezer, a további tanévekre tíz-tízezer forint támogatást szavazott meg.

1988 júliusában *Tóth-Szöllős Mihály* mind esperesi, mind gyülekezeti lelkészi szolgálatáról lemondott, mert az *Evangélikus Élet* szerkesztésével bízták meg. Utódaul *Kis Jánost* választotta meg a gyülekezet, aki mind a mai napig a gyülekezet lelkésze.

Ittész Ádám

történész, könyvtáros, a gyülekezet presbitere

Gyülekezetünk lelkészei

Wenich György	1792–1796
Hajnal János	1796–1849
Torkos Károly	1843–1847 (helyettes lelkész)
	1847–1850
Czékus István	1850–1855
Torkos István	1856–1863
Magócsy József	1864–1866
Laukó Károly	1866–1907
Sárkány Béla	1907–1948
Friedrich Lajos	1948–1953
Veöreös Imre	1953–1958
Görög Tibor	1959–1972
Tóth-Szöllős Mihály	1972–1988
Kis János	1988–
Hulej Enikő	2010– (másodlelkész)

Evangelikus épületek Kecskeméten

Evangelikus imaház

A kecskeméti evangélikusok 1791-ben nyertek engedélyt templom építésére. Ekkor vették meg *Tóth István* szenátornak a város központjában, a mai templom helyén álló bérházát. Itt alakították ki imaházukat, parókiájukat és iskolájukat.

1806-ban egy újabb házat vásároltak, majd 1820 és 1840 között minden telket megvettek, melyen ma a templom, a Takarékpénztár (ma: Államkincstár) épülete és a Luther-palota áll.

A gyülekezet első temploma valójában inkább imaháznak nevezhető, egyszerű épület volt torony és harangok nélkül. A 19. század közepére kicsinek bizonyult az épület és az állapota is leromlott, ezért már 1836–1837-ben országos gyűjtést indítottak egy új templom építésére. 1862 húsvétján, a mai templom építése előtt búcsút vett a gyülekezet az „iskola-templomtól”, ekkor tartották itt az utolsó konfirmációt is.

Evangelikus iskola

A kecskeméti evangélikus elemi fiúiskola egy egyszerű, nádfedeles, fehérre meszelt és boglyakemencével fűtött épület volt. A századvég nagy városrendezése során bontották le, de előtte még készültek róla korabeli ábrázolások – köztük *Jókai Mór* rajza – a templom mögött meghúzódó

kicsiny házról és a mellette álló tanítói lakról.

Ebben az épületben tanult *Petőfi Sándor* 1828 és 1831 között *Schifferdecker Dániel* tanítványaként. Ez idő alatt a kis Petőfi rokonainál, *Hríz Mibályéknál*, majd *Kovácsayéknál* lakott.

A fiúiskola mellett külön épületben leányiskolat is létesített az egyház, ezt az új templom építésekor bontották le.

Evangelikus templom

A gyülekezet *Czékus István* lelkész vezetésével 1850-ben határozta el, hogy régi imaháza helyett új templomot építtet, de a politikai és gazdasági helyzet alakulása miatt erre csak közel egy évtized múlva kerülhetett sor.

Az 1856-ban megválasztott új lelkész, *Torkos István* 1861. február 23-i pesti útján adott megbízást a kor egyik legnagyobb magyar építészének, *Ybl Miklósnak* a templom tervezésére. A terv gyorsan elkészült, melyet a közgyűlés elfogadott, de a költségkímélés érdekében a méretek negyedrésszel való csökkentéséről döntött. Az eredeti tervek sajnos nem maradtak fenn, mivel a gyülekezet levéltára a 2. világháború alatt megsemmisült és Ybl hagyatékában sem található a templomra vonatkozó iratok.

1862. május elején kezdték meg a

munkálatokat a régi épület lebontása után. (Az építkezés ideje alatt a református templomban tartották az istentiszteleteket.) 1862. július 9-én került sor az ünnepélyes alapköletételre *Székkács József* bányakerületi szuperintendens – jeles egyházi író, szónok, a pesti egyház első magyar lelkésze –, valamint *Torkos István* mellett *Torkos Károly* orosházi lelkész, békési főesperes, *Juhász Ferenc* alberti lelkész, Pest megyei főesperes és *Fördös Lajos* helyi református lelkész szolgálatával, egyházi és világi vezetők részvételével. A korabeli tudósítások – így *Gömöry Frigyes* egyházi felügyelő írása a *Vasárnapi Újságban* – kiemelték, hogy az alapköletételen és az azt követő fogadáson minden felekezet lelkésze és tagjai részt vettek, kifejezve a Kecskeméti régi hagyományokra visszamenő vallási toleranciát.

Az építkezés költségei a természetben adott szolgáltatásokon felül 30 000 forintot tettek ki, amit adakozásból, országos gyűjtésből és az 1863. november 1-jére meghirdetett sorsjátékból gyűjtöttek össze, emellett a régi templom építőanyagát is értékesítették. Az adakozásban valamennyi egyháztag részt vett anyagi erejéhez mérten, a legnagyobb adományokat *id. Dukay György* gazdálkodó és fiai, *György* és *Márton* tették. Ifj. *Dukay György* templomépítési pénztárnokként is sokat tett az építkezés előmozdításáért, *Sántha László* pénztári ellenőrrel (*Dukay Márton* veje) együtt kamatoztatással és további gyűjtéssel is gyarapították a rendelkezésre álló összeget.

A kivitelezést nagykőrösi mesterek, *Gaál József*, *Halász István* és *Nemcsik Pál* végezték. Az építkezést Ybl személyesen, majd segédje, *Zolfay Károly* útján ellenőrizte

– és vitába került a presbitériummal, mivel a munka során anyagi okokból eltértek a tervtől. A kifogásolt hibákat kijavították, a torony párkányzatát kőből faragták, új faszerkezetet készítettek a huszártorony építéséhez, viszont a torony nyolcszögletes helyett négyszögletes lett, az ablakok pedig hatszögletű ólom keretek helyett fakeretben, négyszögű üvegezéssel készültek.

Rövid időn belül, 1863 szeptemberére a munkák befejeződtek, annak ellenére, hogy ebben az évben az országos aszály jelentős károkat okozott Kecskeméten is. Emiatt a templom megjelenése és felszerelése szerényebb lett a tervezettnél, a padlózat elkészítéséhez a régi téglákat használták föl, a régi szószéket és orgonát, illetve a régi padokat állították be az új templomba, és elhalasztották az oltár végleges kialakítását is.

A templomot hálaadó istentisztelet keretében szentelték fel 1863. november 1-jén *Sárkány Sámuel* pilisi lelkész, későbbi bányakerületi püspök szolgálatával, de a nehéz gazdasági helyzet miatt nagyobb ünnepséget nem tartottak, viszont gyűjtést indítottak az oltár építésére.

A templom többször szorult felújításra, 1879-ben már szükségessé vált a tetőzet cseréje, 1902-ben pedig újból javították a tetőzetet, valamint a tornyot.

Az új templom beépült a városképhez, több korabeli látképen, így *Morelli Gusztáv* metszetein is megjelenik. Terv szerint lebontották volna a templomtól jobbra, a mai Szabadság tér sarkán álló régi, részben földszintes, részben emeletes házat, hogy a templom a saroktelken két oldalról is szabadon érvényesülhessen. A házat le is bontották, azonban a helyére 1876-ban felépítették a Takarékpénztár

Egyesület – *Pártos Gyula* által tervezett – neoreneszánsz palotáját, így a templomot kikapcsolták a városképből, majd a századfordulóra teljesen körbeépítették.

A várost sújtó 1911-es földrengésben a templom csak kisebb sérüléseket szenvedett, így használható maradt, sőt templomuk helyreállításáig a reformátusok is itt tartották istentiszteleteiket, akárcsak a 2. világháború végén, 1944 karácsonyától 1946 tavaszáig.

A 2. világháború alatt a templom nem sérült meg, viszont felszerelése az oltár- és szószékterítőkkal, a keresztelési és úrvacsorai edényekkel együtt eltűntek.

1984-ben a Lutheránus Világszövetség küldötteinek kecskeméti látogatására készülve *Kerényi József* építész vezetésével kiszabadították a templomot a köré épített házak szorításából az egykori bazárépület egy részének lebontásával. Az erre vonatkozó javaslat már 1954-ben is felmerült, de csak 1982-től valósult meg. A templom így az Arany János utcával összeköttetést teremtő előteret kapott, újra bekapcsolódva a városképbe. Ezzel egyidejűleg megkezdődött 1991-ig tartó teljes körű felújítása is, amit 2003-ban újabb felújítás követett. 2005-ben a tetőzet és a torony renoválására került sor, ekkor helyeztek el a torony mind a négy oldalára egy-egy Luther-rózsát.

A templom leírása

A szabadon álló, északkelet-délnyugati tájolású, görögkereszt alaprajzú, magas négyzetű templom mind a négy oldalán egyforma kiképzést kapott, középen kiemelkedő, erőteljes toronnyal, melyet sátozotttőre állított, Vendramin-ablakos huszártorony koronáz, csúcsán egyszerű kereszttel. Eredetileg a középső torony-

rész négy sarkán is állt egy-egy tornyocskák, de ezek sisakjait később lebontották, valószínűleg az 1902-ben végzett felújítás alkalmával, mert a városközpontot bemutató, 1900 körüli fényképeken még megfigyelhetők, az 1903-ban készült képeken viszont már nem láthatók.

A templom nyílásai mindenütt félkörívesek, bélletesek, alul az ablakok nyomottabbak és messzebb állnak egymástól, felül, a keresztszárak végén viszont nyúlóalakú a hármastoronyok. A középső kimagaslik, hogy a fölötté levő medailonnal az oromfal síkjához igazodjék. A főhomlokzaton a két szélső ablakot az orgona védelme miatt később befedték, és mellettük nyitottak két újabbat. A fölöttük levő medallionba az 1991-es felújítás során egy házaspár adományából helyezték el az *Ötvös Nagy Ferenc* ötvösművész által készített tűzzománc Luther-rózsát. *(Az adományozók, dr. Zsolczai Sándor és felesége akkor névtelenségben kívántak maradni. Huszonkét év után úgy döntöttek, felfedik kilétüket. – A szerk.)*

A nyeregtetővel fedett keresztszárak sarkaihoz alacsonyabb, négyzet alaprajzú, félnyeregtetővel borított téregységek kapcsolódnak, ezek emeleit szűk kis ablakok törlik át. A félköríves ablaknyílásokat ívsoros és vakárkádós párkányok követik, a kisméretű tornyot pedig vakárkádós attikafalazás veszi körül, mely alatt a négyzetes torony három-három ablakát lizénák (falfelületet tagoló keskeny falsávok) választják el egymástól. Az oromzatok sarkain lekerekített végű, görögkereszt alakú díszek láthatók.

A főbejárat fölül négyzet alaprajzú, néhány lépcsőfokkal megemelt, nyeregtetővel fedett, egy-egy ablakos előcsarnok, hátsó oldalán három-három

ablakos tanács-, illetve iskolaterem csatlakozik hozzá külön bejáratral. A *Vasárnapi Újság* által közölt tervrajz szerint az előcsarnok tetejének két oldalán egy-egy szobor is állt volna, ezeket azonban a kis méret miatt nem lehet meghatározni. A hátsó részen nincsenek ablakok, hanem a tanácsterem ajtaja fölött egy bemélyített faltükröz húzódik, alatta gyámpárra helyezett félköríves szemöldökpárkány hangsúlyozza a bejáratot. A templom lefedése a keresztszárakon és a tanácstermen cserép, a négyezeten és az előcsarnokon bádóg. A főbejárat kapuszárnyait középkorias vaspántok, a kilincset gótizáló motívumok díszítik.

A templom belső terét keresztboltozat, a sarokterekben csehboltozat fedi, a torony alatti téregységet három oldalról öntöttvas oszlopokkal alátámasztott farzatok veszik körül. Az oszlopok *Oetl János* és *Antal* 1862-ben alapított neves pesti vasöntödéjében készültek.

A rokokó-copf stílusú, egyszerű szürke festésű fa szószéket a régi imaházból hozták át. Az oltár csak több évvel az épület felavatása után, 1866-ban készült el. A templom falához illeszkedő, szürke és fehér festésű, aranyozott díszű építményt négy pilaszter három részre osztja, középső része kiemelkedik, törtvonalú oromzatát a Tízparancsolat kőábrái koronázzák, fölötté egy Luther-rózsát helyeztek el a falon. Az oltárírcsot az eredeti terv szerint szintén az *Oetl* gyárral készítették volna, de költségkímélési okokból *Mayer András* helyi asztalos bízta meg a munkával.

1866-ban *Frank Károly* városi rajztanár festette az oltárképet, mely Krisztust az Olajfák hegyén ábrázolja; 1991-től egyszerű kereszt áll a helyén. A kép

ma a templom előterében látható *Révész Imre* 1895-ben készült festményével együtt. Révész 1920-tól a kecskeméti művésztelep vezetője volt, a képet feleségével együtt 1932-ben adományozta az egyháznak fiatalon elhunyt *Vilma* lányuk emlékére.

A keresztelőmedencét a nők adományaiból *Jablonszky Vince* szobrász, kőfaragó készítette Budapesten 1878-ban.

A templom fűtését 1908 óta két mives, neoreneszánsz zománcozott vaskályha biztosította, melyek a németországi Bodenbach Garms gyárában, a belfasti Musgrave & Company öntöde leányvállalatában készültek a századfordulón.

A régi templomból áthozott orgona helyett az újat 1869-ben készítette *Fazekas János* pesti orgonaépítő. 1928-ban készült el a ma használt, 2 manuális, 27 regiszteres neobarokk orgona a pécsi Angstergyárban.

1934-ben a templompadló addigi téglalaborolatát kőlapokra cserélték. 1940-ben készültek el a ma is használt padok, melyek oldalát faragott Luther-rózsá díszíti. 2006-ban mind a burkolat, mind a padok felújítása megtörtént.

Az egyházközség és a templom első harangját 1993-ban szentelték fel. A 162 kg-os harangot *Gombos Miklós* öntötte Órbottyánban, felirata: „Az Atya Fiú Szentlélek Isten dicsőségére. Öntették az evangélikus egyházközség hívei 1993. évben.”

A templom mellékhajójának falfülkéjében helyezték el *Ottmar Hörl* német szobrászművész *Itt állok én...* című alkotását, mely Luther Mártont ábrázolja, kezében az általa németre fordított Bibliával. A szobor a wittenbergi piactéren

álló, *Johann Gottfried Schadow* által 1821-ben készített egész alakos szobor kicsinyített mása, melyet 2010-ben adományozott a lutheri város Kecskemétnek. (A reformáció ötszáz éves évfordulójára készülve világszerte nyolcszáz hasonló másolatot küldtek szét, a *Wittenbergi Hírnökök* a „*Futás határok nélkül*” akció keretében Magyarországra is eljutottak, hogy testvérvárosuknak, Békéscsabának és az útközben elérhető városoknak átadják a szobor egy-egy példányát, kifejezve tiszteletüket a német újraegyesítésben kifejtett magyar erőfeszítésekért, hangsúlyozva egyúttal a közös hit összekötő erejét.)

Ybl Miklós munkássága

Ybl Miklós (1814–1891) építész pályája nemcsak azért figyelemreméltó, mert élete átívelt a 19. század nagy részén, hanem azért is, mert végigjárta a korban elérhető szakmai lehetőségeket. A székesfehérvári születésű, osztrák származású és német anyanyelvű, de magát magyarnak valló építész a kor szokásainak megfelelően külföldön végezte tanulmányait, előbb a bécsi Polytechnikumban, majd 1840–1841-ben a müncheni Képzőművészeti Akadémián.

Modern mérnöki iskolázottsága ellenére végig kellett járnia a hagyományos céhes képzés lépcsőfokait: az 1830-as években a hazai klasszicizmus neves építésze, *Pollack Mihály* mellett dolgozott, vándoréveit a bécsi Heinrich Koch irodájában kezdte, akinek megbízásából több építkezés művezetője lett, tanulmányutat pedig Észak-Itáliában tett.

1841-ben az önálló építészti működés feltételét jelentő építőmesteri cím elnyeréséért folyamodott Pest város tanácsához, de kérését elutasították, mivel

a céhes mesterek konkurenciát láttak a diplomás építészekben, ezért akadályozni igyekeztek érvényesülésüket. (Magát Yblt is csak 1863-ban vették föl a céhbe.) Ezért mestere fiával, *Pollack Ágostonnal* alapított közös irodát, akinek mesterjoga szabályossá tette az ő működését is.

A rövid életű társulás feloszlása után arisztokrata megrendelőkkel keresett kapcsolatot, mivel őket nem korlátozták a céhes előírások. 1847-től Koch ajánlására *gróf Károlyi István* uradalmi építésze lett Fótton, de már korábban is dolgozott a Károlyi család több tagjának. Így például István testvére, *gróf Károlyi György* megbízásából 1842 és 1847 között Kaplonymonostoron, a család ősi temetkezőhelyén az eredetileg román stílusban épült templom és kolostor helyreállítását vezette, melynek során alkalma volt megismerkedni a középkori építészet jellegzetességeivel, amit későbbi munkáinál is hasznosítani tudott.

Károlyi István nagyvonalú műpártolása tette lehetővé romantikus építészetünk egyik főműve, a család temetkezési helyül is szolgáló fóti plébániatemplom létrejöttét (1845–1855). A keleties elemeket is tartalmazó, romanizáló stílusú épület, melyhez a plébánia és az iskola épülete csatlakozik, Ybl első önálló, nagyléptékű munkája volt, egyúttal az egyik legmonumentálisabb hazai templom a 19. században. Valószínűleg ez indította a kecskeméti gyülekezetet is arra, hogy őt válassza új temploma tervezőjének.

Ybl 1861-ig működött uradalmi építésként, de később is az arisztokraták maradtak a legfőbb megbízói, köztük *gróf Széchenyi István*, aki a nagycenki kegyúri templomot építtette vele. 1851-ben Pestre költözött, ahol *Unger Henrik* számára tervezett keleties elemekkel és félköríves

nyílásokkal gazdagított kétemeletes átjáróházat, melyet a magyarországi romantikus építészet legjelentősebb világi alkotásai között tartanak számon.

Az 1850-es, 1860-as években megsokasodtak a megbízások; vidéki kastélyok mellett városi paloták, villák, pénzügyi színházak és bérházak épültek az ő tervei alapján, valamint a képviselőház ideiglenesnek szánt, de végül több évtizeden át használt épülete (ma ebben működik az Olasz Intézet).

Ybl művészete fokozatosan jutott el a kései klasszicizmustól a romantikán át a neoreneszánsz historizmusig. Szoros bécsi kapcsolatainak köszönhetően ismerte és alkalmazta a legújabb építészeti és díszítési törekvéseket, technikai vívmányokat. A Pesten és Budán fellendülő építkezések számos feladatot kínáltak Ybl számára az 1860-as évek végén, az 1870-es évek elején, a margitszigeti épületegyüttes (fürdők, vendéglők) mellett hivatali épületek és a kiépülő főváros több jelentős reprezentációs épülete is a nevéhez fűződik, így a Fővámház (a mai Budapesti Corvinus Egyetem központi épülete), a Várbazár, a királyi palota és az Operaház. A fontosabb egyházi épületek közül a ferencvárosi plébániatemplom tervezése és az eredetileg lipótvárosi plébániatemplomként épülő Szent István-bazilika építésének folytatása fémjelzi működését.

Meghatározó szerepet játszott az építkezések irányításában és az épületbelső tervezésében is, irodájában pedig ki-nevelte a következő építészművészek kiválóságait, például Ney Bélát, Schickedanz Albertet és Schmahl Henriket. A rengeteg megbízás miatt szüksége is volt egyre több alkalmazottra, de a tervek koncepciója mindig tőle származott, beosztottai

csak megvalósították elképzeléseit. Az építkezés folyamatának egészét átlátta, mindent ellenőrzött a tervkészítéstől a kivitelezésig. Példamutató igényessége révén a magyar építőipar színvonala megközelítette a fejlettebb országokét. Az építészársadalom megbecsült alakjává vált, amit számos szervezetben való részvétele jelez. Tagja volt a Fővárosi Közmunkák Tanácsának és a fővárosi közgyűlésnek is, szakmai működésének ötvenéves jubileuma 1882-ben társadalmi ünnepnek számított.

Elismertségét különlegesen jó arány- és stílusérzékekkel és téralkotó képességével vívta ki. Épületeit nyugodt összhatás, szimmetrikus, de nem merev elrendezés, részletgazdag, de nem túlzó díszítés, tagoltság, ugyanakkor tiszta és áttekinthető felépítés jellemzi. Építész-ként mindig az adott feladatok izgatták, a stílus kiválasztását és a téralakítást mindig ahhoz igazította. A feladatok között pedig nem válogatott, a főrangúaktól és a nagypolgárságtól kapott megbízásokat ugyanúgy elfogadta, mint a kis létszámú, anyagilag szerényebb lehetőségekkel bíró kecskeméti gyülekezet felkérését.

A híres város evangélikus templomának tervezése azért is foglal el különleges helyet Ybl munkásságában, mert ez a katolikus építész egyetlen megvalósult protestáns egyházi épülete (tervei között is csak a debreceni református kistemplom átépítésére Pollack Ágostonnal közösen készített munkája említhető).

Stíluskapcsolatok, a térszervezés előképei

A kecskeméti evangélikus templom formáit a romantikus stílus jellemzi, közelebbről a romanizáló romantika egy sajátos változata, a Bajorországban 1820

körül kialakult félköríves stílus (Rundbogenstil), mely *Heinrich Hübsch* német építész javaslata alapján a román kor mellett a kora keresztény, bizánci, mór és kora reneszánsz művészet stíluselemeit ötvözi szabadon átfogalmazva.

Magyarországon az 1840-es években jelent meg a romantika és az 1860-as évekig maradt meghatározó, ezért a kecskeméti templom ennek egy kései, de magas színvonalú példájának tekinthető. Ez azért figyelemreméltó, mert a korban aránylag kevés a kiemelkedő egyházi építkezés, mivel a nagyszabású, még a klasszicizmus jegyében elkezdett katolikus egyházi alkotások építése és befejezése végighúzódtott a romantika évtizedein, a protestáns egyházak legnagyobb építési hulláma pedig a megelőző időszakban, a türelmi rendelet kiadása (1781) után zajlott le.

A romantikus stílusban épült evangélikus templomok többségének közös jellemzője a torony jelentőségének megnövekedése és a hosszházas elrendezés, míg a kecskeméti kisméretű, középre helyezett toronnyal, illetve ritka, de nem szokatlan módon görögkereszt alaprajzzal épült.

Az evangélikus templomok külső és belső megjelenése lényegében – minden más keresztény templomhoz hasonlóan – két hagyományos építészeti koncepcióból, a centrális (központos) és bazilikális (hosszházas) elrendezésű típusból eredeztethető. Előbbi a keleti, utóbbi a nyugati kereszténységre jellemző, noha mindkét tértípus jelen volt már az ókeresztény templomépítészetben, az előbbi elsősorban emléktemplomok és keresztelőkápolnák esetében.

Az evangélikus templom a kultuszcentrum, az eszmei középpont köré épül,

ami az oltár, a szószék és a keresztelőkút egymáshoz közel való elhelyezéséből jön létre a hirdetett ige és a szentségek szoros kapcsolatát kifejezve. Ennek kialakítására legalkalmasabb a hosszanti elrendezésű tér, a 18. század óta azonban többször kísérleteztek a jó látási és hallási körülményeket biztosító központos megoldással való helyettesítésével. Voltak törekvések a két elrendezés összekapcsolására is: az észak-európai, és főleg az észak-német evangélikus templomépítészetben már a 17. századtól jellemzők hasonló alaprajzi megoldások, melyek *Leonhard Christoph Sturm* építész értekezése nyomán váltak népszerűvé.

A görögkereszt alaprajz a gyakorlati szempontok mellett jelképes tartalmat is hordoz. A centrális terek az antikvitás óta jellemzőek a szakrális épületekre, mivel a klasszikus görög filozófia a kört tartotta a tökéletes formának, ez keresztény értelmezésben Isten jelképévé vált. A kereszt a megfeszített Krisztust, így a megváltást, a haláltól és bűntől való szabadulást szimbolizálja. A görögkereszt alaprajz emellett egyenlő szárai miatt a gyülekezet tagjainak egyenlőségét, a kollektív egyház gondolatát is kifejezi. A protestáns egyházi építészetben ezen túlmenően a jellemzően hosszházas templomokat építő katolikus egyháztól való megkülönböztetésként is alkalmazták az egyébként a bizánci templomépítészetben megszokott, a konstantinápolyi Szent Apostolok-templomig visszavezethető formát.

Magyarországon a 18. században sziléziai közvetítéssel jelent meg a görögkereszt alaprajz a felső-magyarországi artikuláris helyeken épült evangélikus fatemplomokon, majd a türelmi rendelet

után épült szepességi templomokon. Legszébb példájuk az 1690–1717-ben épült késmárki templom. A faszerkezetű dongaboltozatokkal fedett térben az egyik rövid oldalszárny az oltárnak adott helyet, a másik háromban karzatot építettek, ami megelőlegezi a kecskeméti templom belső terének felosztását.

Az 1770-es évektől az Alföldön is megjelent ez az elrendezés, ami a török hódoltság után benépesített települések szlovák lakosságával függ össze, akik a felvidéki artikuláris templomok mintájára építették templomaikat (Maglód, 1776–1778; Domony, 1777–1779; Békéscsaba, Kistemplom bővítése, 1783). A századfordulón, majd a 19. században is épültek templomok görögkereszt alaprajzzal (Miskolc, 1797; Körnöcbánya, 1824–1826; Lőcse, 1837). A század második feléből a kecskeméti mellett említhető a vele közel egy időben (1856–1867) elkészült romantikus stílusú templom a pesti Rákóczi (akkor Kerepesi) úton, melyet a Deák téri gyülekezettől különvált szlovák ajkú hívek építtettek *Diescher József* tervei szerint. Tömegalakítása hasonló a kecskemétihez, de a hosszházas templomokhoz hasonlóan a főhomlokzatra, a főbejárat és az előcsarnok fölé került a torony.

Ybl a kecskeméti templomba egészen keskeny, karzatokat is magukba foglaló oldaltérket tervezett, a tér így tiszta és áttekinthető maradt. Újszerű megoldásként a centrális térrészt egészében felmagasította és ennek a nagyméretű tömegnek toronyformát adott. Ez a félköríves romantikában jelentkező kubusos stílusra jellemző, mely az épületek formálásakor arra törekedett, hogy nagyméretű kockákként, hasábokként, hengereként vagy félhengerekként alakítsa ki a

tömegeket. Véleményem szerint a tömegformálás feltételezhető előképe lehet egy ókeresztény épület is, Galla Placidia 425 körül épült sírkápolnája Ravennában, melyet Ybl láthatott itáliai tanulmányútjain. A görögkereszt alaprajzú épületet, keresztszárain timpanonos lezárással, kimagasló gúlasisakos torony koronázza, a tömegalakítás geometrikus jellegű, a torony és a keresztszárak befoglalhatók egy-egy kockába.

A kecskeméti templom belső terének kialakításán is visszatükröződik a Galla Placidia hatása: a keresztszárakat félköríves nyílások választják el a torony alatti téregységtől. Ybl viszont a sarokfülkék kiképzésével a görögkereszt alaprajzot négyzethez közelítő formára egészítette ki, hasonlóan a késmárki fatemplomhoz, illetve a pesti Rákóczi úti templomhoz, távoli párhuzamként pedig a 4–10. századi kaukázusi (grúz, örmény) központos templomépítészet említhető. A belső térben a kereszt forma érvényesül, mivel a saroktereket falak zárják el a hajóktól, a két elsőben sarokbejáratok és a karzatra vezető lépcsőházak, az oltártól nézve jobb oldaliban a sekrestye, a bal oldaliban közlekedőtér kapott helyet.

A térformálásban Ybl ugyanakkor visszautal a hosszházas megoldásra is. A keresztszárak oromzatos homlokzata a csatlakozó alacsonyabb részekkel a háromhajós bazilikák keresztmetszetét idézi fel. A belső tér valóban háromhajós, ráadásul hosszházas tér érzetét kelti, hogy a négyzeti tér hosszabb az előtérnél és az oltártérnél. Ez a megoldás a konstantinápolyi Hagia Szophia térszervezésére emlékeztet, mely a hosszházas és központos térkompozíciót egyesíti magában.

A karzatok alatt tulajdonképpen

nyitott fedélszékkal fedett mellékhajók húzódnak, melyeket az oltártér irányában félköríves ívek zárnak le, ez a római Pantheon nyitott előcsarnokát idézi föl. Az oltártér előtti félköríves nyílás a középkori templomok diadalíveinek felel meg, jelképezve Krisztusnak a bűn és halál feletti diadalát. A teret lezáró falon a sarokpillérekről indított domború borda megismétli ezt a motívumot, kiemelve és keretbe foglalva az oltárfalat, egyúttal jelképes kaput nyitva a látható valóságon túli világra.

A kultuszközpont kialakításában Ybl a hagyományos elrendezést választotta. A középkori templomokban a szószéket és a keresztelőkutat vagy -kápolnát a hajók – a nyugati bejárat felőli – bal oldalára helyezték el. Ez a keletelt templomokban az északi oldalt jelentette, ami a pogányság irányában végzett missziót és annak eredményeként a keresztség szentségében való részesülést jelképezte. Az evangélikus templomépítészeten lehetőség szerint megtartották a keletelés szokását, kereszti irányú, horizontális jellegű oltárkialakítás esetében a bal oldalon, az apszis pillérén maradt a szószék (Stuttgart, várkápolna, 1553–1560), a szimmetria kedvéért és az egymás mellé rendelés szándékában viszont a jobb oldalra került a keresztelőmedence, így történt Kecskeméten is.

A kecskeméti evangélikus templom közvetlen előképei között számba vehetők a kor romantikus stílusú, egyúttal bizánci hagyományokhoz kapcsolódó evangélikus templomai (*Friedrich August Stüler*: Szent Péter és Pál templom, Nikolskoe, 1834–1837; *Theophil Hansen* – *Ludwig Förster*: Bécs-Gumpendorf, 1846–1849; szinte teljesen megegyező homlokzattal:

Förster: miskolci zsinagóga, 1861–1863; Hansen: Késmárk, új templom, 1872–1880).

Hansen két másik épülete áll a legközelebb a kecskeméti templomhoz, a lemergi hadirokkantak kápolnája (1855) és a bécsi Matzleinsdorf (később Favoriten) városrészben épült evangélikus temetőkápolna (1857–1858, Christuskirche néven ma önálló gyülekezeti templom). Az alaprajz görögkereszt formája mellett a vertikálitást hangsúlyozó kiemelkedő középrész, a hosszú ablakok, az erőteljes pillérekről induló fiatornyok, valamint az ívsoros párkányokkal kiemelt háromszögoromzatok jelentenek közös motívumokat. A bécsi temetőkápolna emellett a keresztszárak közötti részeket kitöltő alacsonyabb tömegek miatt is hasonlít a kecskeméti templomhoz.

Ybl templomán a hangsúlyos toronyrész kisebb méreteken követi a kölni St. Martin templom három apszissal körülvett 13. századi tornyának kialakítását, melyen a nagyméretű sisakot négy fiatorony övezi. Ugyanez a vertikálitást hangsúlyozó elrendezés érvényesült Kecskeméten is, amíg a kis tornyok sisakja állt, a magasba vonva a szemlélő tekintetét (Gömöry Frigyes cikke szerint a kis tornyokba tervezték elhelyezni a harangokat).

A homlokzat kialakítása a félköríves szemöldökpárkányokkal kísért, középen kimagasló hármassal ikerablakokat magába foglaló, ívsoros párkánnyal díszített háromszögű oromzattal rokonságot mutat a budai Fő utcai kapucinus templommal (*Reitter Ferenc* – *Gerster Károly*, 1854–1856) és a pesti német reformátusok Hold utcai templomával (*Ray Rezső Lajos*, 1870–1878), az előbbivel a párkányokon, a vakívek és a vakárkád fölött végigfutó

hangsúlyos, hosszúkás fűrészfogmotívum miatt is.

Ybl épülete a legközelebbi stíluskapcsolatot az említett pesti Rákóczi úti szlovák evangélikus templommal mutatja, az alaprajzi elrendezés mellett az oromzatos, gyámsorral kísért és fiatornyokkal lezárt homlokzatok, a kőfalazást utánzó kváderezéses homlokzattagolás és a félköríves nyílások is közös motívumok, akárcsak a kísértő épületeken lévő Vendramin-ablakok.

A kecskeméti templom fontos láncszemet képez Ybl munkái között, stíluselemei korábbi és későbbi épületein is felfedezhetők. Az életmű egy izgalmas időszakában készült, mivel az 1860-as években Ybl fokozatosan egyre kevesebb romantikus és egyre több neoreneszánsz stílusú épületet tervezett. A kecskeméti templom még romantikus mű, de már a historizmus neoromán változata felé mutat. Az épület külső megjelenése a romantikát idézi fel, a romantikában megszokott módon a díszítő motívumokban, ahogyan Ybl korábbi művein is. Ilyenek a félköríves nyílások (Kaplonymonostor, Károlyiak temetkező-temploma, 1842–1847; Fót, plébániatemplom, 1845–1855), az ezeket elválasztó lizénák (Fót; Pest, Nemzeti Lovarda, 1857–1858), a vakíves árkádok (Pest, Unger-ház átjárója, 1853), az ívsoros párkánnyal vagy hangsúlyos gyámsorral lezárt háromszögű oromzat (Nemzeti Lovarda). A templom falain látható kváderezés a fóti templom melletti plébánia és iskola épületeinek (1845) faltagolását követi. A négyezeti torony sarkaira helyezett fiatornyok is a fóti templomtornyok hasonló formálására vezethetők vissza, míg a karcsú, gúlasisakos torony később, nagyobb méretben jelenik meg (Pest-

Ferencváros, Bakáts téri plébániatemplom, 1865–1879; Újpest-Rákospalota, Clarisseum gyermekmenhely kápolnája, 1881–1882).

A huszártorony díszítésében és az ablakok kialakításában föltűnő Vendramin-ablak motívuma (ahol egy nagy félkörív foglal össze két kisebb, félköríves ikernyílást és fölöttük egy medaillont) a *Pietro Lombardi* által tervezett velencei Vendramin-palota reneszánsz épületéről kapta nevét, szintén megjelenik a fóti templomon, később nagyobb tornyok díszítésében is (ferencvárosi plébániatemplom, Clarisseum).

A kecskeméti templommal közel egy időben (1860–1864) épült gróf Széchenyi István megbízásából a nagycenki plébániatemplom, így nem véletlen, hogy mindkét épületen megfigyelhetők a román stílust követő motívumok (bár a nagycenki hosszaházas tömegalakítású). A két félköríves romantikus stílusú templom azonban nemcsak formavilágában, hanem szerkezetében is felhasználja a középkori stílus elemeit, lefedésük négyszüveges bordás keresztboltozattal történt.

Kecskeméten a keresztoszárak találkozásánál álló sarokpillérkötegek domború száraiból indulnak ki a bordák. A torony magassága nem érvényesül a belső térben, az alatta lévő téregység a legnagyobb, keresztboltjának metszési pontján zárókőre emlékeztető kerek nyílás található, innen ereszkedik alá a kereszt és hal szimbólumaival díszített üvegcsillár (*Tiringer Ferenc* egyháztanácsos, neves műlakatos mester adománya). A téregységeket elválasztó félköríves nyílások hevedereit egy-egy borda kíséri, akárcsak a Bakáts téri templomban.

A kecskeméti templom belső terét

övező karzatok karcsú öntöttvas oszlopai a főtí templom oszlopaihoz hasonlóan nyolcszög alaprajzúak, és a román korra jellemzően kockafejezetesek, maga a vékony vasoszlopok felhasználása is megjelenik már Fóton. A falhoz illeszkedő oltárépítmény jellegzetes romantikus elemeket mutat, és bár a keleties, áttört motívumokkal díszített oltárkorlát szokatlan megoldásnak számít, Fóton már alkalmazott Ybl iszlám jellegű karéjakat. Az oltárt koronázó, a szabályos nyolcszög három-három oldalával képzett, profilozott oromzat hasonlít a csákvári evangélikus templom kapuzatára, illetve a tassi Földváry–Darányi-kúria – melyet valószínűleg Ybl valamelyik követője tervezett – kerti homlokzatának oromzatára. Az oltárfal magasra felnyúló középső része, mely magába foglalja a félköríves záródású oltárképeretet, rokonságot mutat a váci evangélikus templom (*Kempe Ede*, 1866–1868) közel egykorú oltárával, annak kerete pedig hasonló formát követ, mint a kecskeméti templom előcsarnoka.

A közel egy évszázados elzárttság után kiszabadult és megújult templom ma méltóképpen szolgálja rendeltetését, a gyülekezeten túlmenően pedig a város egész közösségének büszkesége ez az értékes épület. Folyamatos karbantartásával, szépítésével saját múltja mellett a tervező Ybl Miklós születésének 2014-ben esedékes 200. évfordulója előtt is tiszteleg a gyülekezet.

Régi bérház és lelkészlak

1875-ben az egyház anyagi biztonságának megszilárdítása érdekében egy bérházat építettek a Takarékpénztár mellett, melyben két bolthelyiség kapott helyet. Az utcáról egy kapubejárat vezetett az ud-

varra, ahol az 1840-es évek elején épült és ekkor felújított lelkészlak helyezkedett el a hozzá tartozó kerttel. Egyidejűleg csatornázták a templom körüli területet is.

A Luther-palota építéskor ezeket a régi épületeket lebontották a melléképületekkel együtt, de egy fénykép megörökítette az utcai fronton álló két földszintes, nyeregtetős, cseréppel fedett, neoreneszánsz stílusú házat.

Luther-palota

1907-ben határozta el a kecskeméti evangélikus gyülekezet, hogy új bérházat építtet 1917-re, a reformáció 400. évfordulója tiszteletére. Az akkor kiépülő főtéren zajló hasonló beruházások okozta versenyhelyzet miatt viszont előre hozták az építkezést. 1910 februárjában a *Fiatalkor Köre*hez tartozó, akkor mindössze 23 éves *Mende Valért* bízták meg a tervezéssel, akit *Dombi Lajos* református gimnáziumi rajztanár ajánlott az egyházközségnek, mivel vele együtt tervezte a református Újkollégium épületét.

A Fiatalkor, a *Kós Károly* körül csoportosuló frissen végzett építészek a századfordulós-szeecessziós építészet egy sajátos irányzatát képviselték, a brit Arts & Crafts mozgalom és a kortárs finn nemzeti romantika ösztönzésére a népművészetet, elsősorban a népi építészet szerkezeti elemeit törekedtek felhasználni monumentális feladatokra.

Mende két tervváltozatot is készített a bérházhoz. A nagyobb változat kivitelezését kezdték el 1910 nyarán, mely megjelent a *Magyar Építőművészet* 1912/3. számában. A kivitelezést *Popper Zsigmond* budapesti építési vállalkozó vezette, a statikai számításokat *Deutsch Béla* mérnök készítette, a szakipari munkákat helyi ipa-

rosok végezték. A talajvíz miatt erős betonalapozás készült, és a régi kutakat is be kellett betonozni.

Bár az 1911. július 8-i földrengésben kisebb károkat szenvedett, 1912-re elkészült a részben háromemeletes épület. Az építkezés és a kárelhárítás 550 000 koronás költségeit kölcsönből, a bontott anyag árverezéséből és az új üzletek jövedelméből fedezték. Az új bérpalota végül általános elismerést aratott.

Az épület zárt soros beépítésben áll, egyik oldalával a Takarékpénztár épületéhez illeszkedik, másik oldalán egy alacsonyabb, egyszerűbb épület, Király József tanító lakóháza állt (*Bagi József – Mészáros János*, 1893). Két, egymáshoz derékszögben illeszkedő, U alaprajzú, váltakozó magasságú és szintszámú épületrészből áll, részenként különböző tetőformákkal lefedve.

Délkeleti, utcai homlokzata két szélén haránt irányú tetővel fedett, oromfalas rizalitok találhatók, melyek pilléres zárt és csúcsíves nyílású nyitott erkélyeket foglalnak magukba. A rizalitok közötti homlokzatszakaszon csúcsíves záródású, két szintet átfogó tükrökben, vízszintes záródású első, és csúcsíves záródású második emeleti ablakok nyílnak. A homlokzat megközelítőleg középtengelyében nyílászáró nélküli bejárat vezet az udvarra. A délkeleti, utcai szárny udvari homlokzatán oszlopos, áttört mellvédes folyosók futnak, a délnyugati, evangélikus templom felé néző homlokzaton függőfolyosó. A többi udvari homlokzat díszítetlen.

Főhomlokzata a Szabadság térre néz; a vele egy időben épült Újkollégiummal szemben áll. A két épület stílusa emiatt természetesen rendkívül hasonló,

a Luther-palota mégis visszafogottabb megjelenésű, harmonikusabban illeszkedik a városképbe, az Újkollégium zárt, súlyos tömegével szemben homlokzata plasztikusan változatos. Az északi oldalon kialakított belső udvari rész a szűk Luther utcát (ma Luther köz, „Luther-udvar”) veszi körül.

A félig udvar, félig utca jellegű átjárót maga az épület kisebb léptékű házakként fogja közre, a földszinten üzletekkel, így egyszerre városias és otthonos térfalakat hozott létre. Ezt erősítik a festői részletmegoldások, mint a középkort idéző ornamentális kőfaragások, a lábazon végighúzó virágmotívumok, a Tíringer Ferenc által készített, népi motívumokat felvonultató kovácsoltvas díszek, illetve a főhomlokzaton az indadíszítésű domborított vaslemezek a lámpások körül, az ablakokat keretező mázas pirogránit lapok és a fafaragásos erkélymellvédek. Az épület külső megjelenése ezekkel az elemekkel az erdélyi, közelebbről a székely népi építészet hatását mutatja, elsősorban a magas, festői tömegű tető, az ornamentális díszű fafaragásos erkély és a tornácszerűen kialakított, a kapunyílás felé ívesen bekanyarodó felső ablak sor révén. Ugyanakkor az alatta lévő pilléres erkély emlékeztet a *Lars Sonck* tervezte, 1905-ben épült helsinki Eira kórház konzolokkal alátámasztott és erőteljes pillérekkel tagolt sarokerkélyére, akár csak a tetőn eredetileg kialakított három, háromszög alakú tetőablak az ottaniakra.

Az egynemű, fehér vakolat hangsúlyos szerepe szintén a finn építészettel, míg a rizalitok oromzatos lezárása, a vertikális tagolással kiemelt és összefogott egymás alatti ablak sorok és a gótika hangsúlyos megjelenése a Jugendstil észak-német vál-

tozatával mutat hasonlóságot. Ez egyúttal a Kós Károly által kifejtett, angol eredetű felfogást is tükrözi, miszerint a középkori stílusok szervesen beépültek a népi építészetbe, a népművészet jelentősége pedig a történeti formák megőrzésében van. Ezzel magyarázható, hogy a középkori és a népi motívumok szerves egységbe olvadnak az épületen. A pilaszterekkel tagolt vertikális zárterkély díszbádogozásán ugyanazok a stilizált tulipán- és indamotívumok jelennek meg, mint az Újkollégium sarokbejáratának pirogránit díszein.

A belső udvar a szűk köz, különösen a lépcsőházon alkalmazott téгла, az udvari üzletek gótizáló ajtói és ablakai, a konzolos sarokerkélyek, a templom felé néző homlokzaton kialakított kis torony, a fachwerkes díszű kémények, valamint a lépcsőház bejárat mellett lévő faragott vállkövek egy középkori német város képét idézik föl. A körkilátós torony vagy „galambpihenő” szintén az Eira kórház mintájára készült, hasonló látható az Újkollégiumon, illetve *Jánszky Béla* épületein (Zebegény, katolikus templom kisméretű saroktornya, Kós Károllyal, 1908–1909; Bécs, nemzetközi vadászati kiállítás, magyar pavilon, *Fischer József-fel*, 1909–1910; Kecskemét, Művésztelep központi műterembérháza, *Szivesy Tiborral*, 1910–1912).

A lépcsőház tömbjének favázás lefedése a Mende tervei alapján 1912-ben épült gyulai Komló Szálló egyik sarokrizalitjának lezárásához áll közel. A nagyvonalúan alakított homlokzat, az egyszerre északi és mediterrán hangulatú belső udvar a főter léptékéhez igazodó elemmé teszik, az utóbbi révén térformáló szerepe is van, az épület az Újkollégiummal együtt meghatározza a kecskeméti főter arculatát.

1924-ben helyezték el a bérház főterre néző homlokzatán a Petőfi Sándor születésének 100. évfordulója alkalmából készült emléktáblát a költő itteni tanulmányainak emlékére. 1927-ben, a következő évi püspöki látogatásra készülve két kisebb lakásból tanácstermet alakítottak ki, ahol elhelyezték a gyülekezet jeles személyiségeinek – Laukó Károly lelkész, Koritsánszky János egyházfelügyelő, Beretvás Pál főgondnok, Kezmarszky Károly gondnok, *Kressák Pál* kántor-hitoktató – *dr. Czákó Jenőné Udvardy Flóra* által festett arcképét. Ugyanekkor helyezték el a lépcsőházban az építés idejét és körülményeit megörökítő emléktáblát.

A „lutheránus bazárban” több neves kecskeméti iparos és kereskedő üzlete működött, így *Mintsek Géza* drogériája és a *Fanto* család fényképész műterme.

Mintsek Géza gyógyszerész nyitotta meg 1901-ben a város első drogériáját Az Arany Kereszthez néven, mely a Lutherpalota földszintjén működött. Az üzlet portálját hangsúlyozó domborított díszeket, valamint az üzlet ajtaját és a fölötte lévő bukóablakot ékesítő, ágon ülő madarakat ábrázoló színes üveglak betéteket is Mende Valér tervezte.

Fanto Bernát fényképész 1911 után költözött családjával az evangélikus bérház udvari részébe, ahol a műterem is működött. Fiai, *Lipót* és *Imre* is fényképészek lettek, egy ideig apjukkal közösen dolgoztak, majd 1928-ban Lipót önálló műtermet és fotóciikk-kereskedést nyitott az épületben. *Fanto Bernát* egyik lánya, *Margit Feldmann Sándor* kecskeméti vállalkozóhoz ment feleségül, akinek szintén a Lutherpalotában volt lakása és egészségügyi berendezéseket árusító üzlete. 1944 júniusában a kecskeméti zsidóság-

gal együtt a Fanto család tagjait is gettóba gyűjtötték, majd elhurcolták, ekkor Kecskemét legjelentősebb fényképész műtermének felszerelése és archívuma elkallódott.

A Luther-palotát 1944–1945-ben a német, majd a szovjet hadsereg foglalta el, katonai kórház működött itt, és a fosztogatások miatt a háború után is jelentős károk keletkeztek benne. A hadikórház felszámolása után 1953-ban államosították az üzleteket és a bérlakásokat, csak a lelkészi és segédlelkészi lakás, az iroda és a tanácsterem maradt meg az egyházközség tulajdonában. Az épületet renoválták, de emeletráépítéssel és az üzleti portálok nagy részének átalakításával erőteljesen megváltoztatták eredeti összhatását, az utcai homlokzaton pedig újabb tetőtéri lakásokat alakítottak ki, így sokat veszített eredeti szépségéből.

Az udvari szárny eredeti megjelenését a kecskeméti művésztelep egyik legjelentősebb alkotója, *Perlrott Csaba*

Vilmos tévesen *Külváros* címen ismert, valójában a Luther-udvart ábrázoló festménye mutatja be (1913–1914, Pécs, Janus Pannonius Múzeum), melyen jól látható, hogy az emeletráépítés előtt egy másik torony is állt, az átjáró templom felőli oldalán.

A Luther-palota mellé 1982–1984-ben Farkas Gábor, *Boros Pál* és *Vas Tibor* tervei szerint egy sarokház épült, mely külső megjelenésében illeszkedik a műemlék épülethez. A rendszerváltás után az evangélikus gyülekezet visszakapta az államosított bérház egy részét, ahol az idősek napközi otthona kezdte meg működését. Az 1998-as helyreállításkor a tetőtér esztétikai hiányosságait nagyrészt megszüntették, 2012-ben átfogó felújítás vette kezdetét, hogy a százéves épület művészeti értékéhez méltó megjelenést kapjon.

Székely Gábor

művészettörténész, a gyülekezet presbitere

Az én templomom

Vannak szavak, fogalmak, amelyeket gyakran nem szó szerinti, hanem átvitt, jelképes értelemben használunk. Ami tulajdonjogilag talán nem a miénk, szívünk szerint mégis a magunkénak érezzük. Ilyen sokat mondó kifejezés, amikor ezt mondjuk: ez az én templomom. Ez a mondat nem a templom tulajdonjogáról szól, hanem arról, hogy mit jelent nekem ez a templom. A kecskeméti evangélikus templomot nem csak művészi egyszerűsége miatt érzem magaménak. Sok személyes szál is fűz ehhez az *Ybl Miklós* tervezte istenházához.

Százötven évvel ezelőtt dédapám, *Sárkány Sámuel* pilisi lelkész, főesperes, majd bányakerületi püspök szentelte fel és tartotta benne a ma is meglévő szószékről az első igehirdetést. A gyülekezet nagy lelkesedéssel nyomban meg is akarta választani őt az éppen üres lelkészi állásra, de ezt ő érthető okokból elhárította magától. Az akkor megválasztott lelkész halála után nagyapám, *Sárkány Béla* lett a kecskeméti gyülekezet lelkésze. Negyven esztendőn át volt az egyházközség – városszerte is

köztiszteletnek örvendő – lelkipásztora, s közben főesperes és püspök-helyettes is.

Engem is ebben a templomban kereszteltek, és konfirmációm alkalmával itt részesültem először az úrvacsora szentségében. Ennek a templomnak az oltára elől indult el a házaselet útján egyik gyermekünk. Két unokánk itt részesült a keresztségben, kettő pedig itt konfirmált. Amikor nem szólított máshová a tanulás és a szolgálat, több mint negyed évszázadon át ebben a templomban hallgattam és hallgatom Isten igéjét. És ha alkalom adódott, szívesen szolgáltam magam is az „én templomomban”.

A keresztyén szimbólumok a szemünkön keresztül prédikálnak Isten szeretetéről. Ennek keretében tervezhettem és rajzolhattam meg a templom művészi módon kivitelezett oltár- és szószékterítőit.

Csoda-e hát, hogy a kecskeméti templom „az én templomom”?

Sárkány Tibor

nyugalmasított evangélikus esperes

Tartalomjegyzék

Gáncs Péter: Aratási hálaadás	3
Kis János: Érett gyümölcsök a kecskeméti evangélikus gyülekezetben – Huszonöt év eseményeinek háttere a lelkész naplójából	4
Kis János: Krónika 1988–2013	9
A gyülekezet presbitériumai 1992-től; jelenlegi munkatársak	14
Krett György: „Ti magatok is mint élő kövek épüljetek fel lelki házzá.” (1Pt 2,5a)	15
Dr. Károlyfalvi József: Erős vár a mi gyülekezetünk!	16
Hulej Enikő: Gyermek- és ifjúsági munka	18
Ardayné Kincses Márta: Az idők napközi otthona	19
Oroszné Tornyai Lilla: A Glória énekkar szolgálata	20
Lőrincz Csaba: Élénken élő emlékek	21
Hulej Enikő: Egy hatodéves lelkészjelölt naplójából	23
Gáncs Tamás: Emlékmontázs – hatodév „másként mentve”	25
Ponicsán Erzsébet: Hívásod van...	27
Dr. Magyarkuti Gyuláné Tóth Katalin: Amit kamatoztathatok...	28
Vladika Zsófia: Áldás szolgálatomra és házasságomra	29
Ittész Ádám: A Kecskeméti Evangélikus Egyházközség történetének rövid összefoglalása a kezdetektől 1988-ig	30
Székely Gábor: Evangélikus épületek Kecskeméten	38
Sárkány Tibor: Az én templomom	52

